

Skolbibliotekariens yrkesuppdrag

Perspektiv från högstadielärare

Franciska Off
Josefine Svensson

HÖGSKOLAN
I BORÅS

Svensk titel: Skolbibliotekariens yrkesuppdrag: Perspektiv från högstadielärare

Engelsk titel: The professional role of the school librarian: Perspectives from secondary school teachers

Författare: Franciska Off & Josefine Svensson

Färdigställt: 2026

Abstract: The purpose of this bachelor's thesis is to deepen the knowledge about Swedish secondary school teachers' understanding of the professional role of the school librarian, and of collaboration between teachers and school librarians. Five secondary school teachers were interviewed. Their understanding of the school librarians' work and competencies were analyzed with the support of Carol Kuhlthau's (2004) "Levels of Education". According to our interpretation, two of the teachers' descriptions of their school librarians resemble the Organizer, one resembles the Lecturer, and two of them resemble the Counselor. However, the result also shows that the teachers appreciate cooperating with the school librarians, but factors such as the lack of time and resources interfere. There are also factors that contribute to their collaboration, such as the librarians work with language and reading promotion.

Nyckelord: Lärare, Skolbibliotekarier, Skolbibliotek, Samarbete, Yrkesroller, Carol Kuhlthau

Innehåll

1 INLEDNING	2
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	3
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
2 TIDIGARE FORSKNING	5
2.1 SKOLBIBLIOTEKARIER	5
2.2 SAMARBETE MELLAN LÄRARE OCH SKOLBIBLIOTEKARIER	7
2.3 SVÅRIGHETER MED SAMARBETE	8
3 TEORI	10
3.1 TEORI – KUHLLTHAUS PEDAGOGISKA NIVÅER	10
3.1.1 <i>Organisatören</i>	11
3.1.2 <i>Föreläsaren</i>	12
3.1.3 <i>Instruktören</i>	12
3.1.4 <i>Handledaren</i>	12
3.1.5 <i>Rådgivaren</i>	13
4 METOD	14
4.1 DATAINSAMLING	14
4.2 URVAL.....	15
4.2.1 <i>Presentation av informanter</i>	16
4.3 ANALYSMETOD	17
5 RESULTAT & ANALYS	19
5.1 KUHLLTHAUS PEDAGOGISKA NIVÅER	19
5.1.1 <i>Organisatören</i>	19
5.1.2 <i>Föreläsaren</i>	20
5.1.3 <i>Instruktören</i>	21
5.1.4 <i>Handledaren</i>	23
5.1.5 <i>Rådgivaren</i>	24
5.2 MÖJLIGHETER OCH SVÅRIGHETER MED SAMARBETE	27
5.2.1 <i>Möjligheter</i>	27
5.2.2 <i>Svårigheter</i>	29
6 DISKUSSION & SLUTSATS	32
6.1 DISKUSSION	32
6.1.1 <i>Pedagogiska nivåer & Skolbibliotekarieroller</i>	32
6.1.2 <i>Möjligheter och svårigheter med samarbete</i>	33
6.1.3 <i>Kuhlthaus nivåer</i>	35
6.1.4 <i>Reflektion av urval och metod</i>	36
6.1.5 <i>Framtida samarbete</i>	37
6.2 SLUTSATS	37
6.3 VIDARE FORSKNING	38
LITTERATURFÖRTECKNING	39
BILAGOR	42
1. INTERVJUGUIDE	
2. MISSIVBREV	
3. FACEBOOK-MEDDELANDE	
4. SAMTYCKESBLANKETT	

1 Inledning

Skolbibliotekarieyrket verkar vara ett ensamt arbete då skolbibliotekarien enligt Cecilia Gärdén (2017) i många fall är själv inom sin profession på en skola. Samarbete med skolpersonal skulle kunna verka positivt för skolbibliotekarier genom en upplevelse av delaktighet, samt för att utbyta tankar och idéer och på så vis få andra perspektiv från en annan profession. Under bibliotekarieutbildningen har vi fått en inblick i skolbibliotekariens yrkesuppdrag och roll via kurser, föreläsningar och tidigare forskning. Det har varit engagerande och har väckt intresse till att skriva denna uppsats för att belysa vad yrkesverksamma lärare tänker om skolbibliotekariers arbete och kompetenser, samt om samarbete mellan dem.

1 juli 2025 trädde en lagändring om bemannade skolbibliotek igenom och den gav inspiration och motivation till denna uppsats. Lagen medför, tydligare än tidigare, att elever ska ha tillgång till ett "skolbibliotek på den egna enheten" (SFS 2010:800). Ett skolbibliotek ska vara en gemensam verksamhet och en resurs för lärare och elever (Gärdén, 2017). Om det finns särskilda skäl att det inte finns ett skolbibliotek på en skola kan en annan av huvudmannens skolor tillhandahålla ett, eller så kan eleverna och personalen på skolan använda ett integrerat folk- och skolbibliotek (Centerwall, 2022).

I den tidigare skollagen (SFS 2010:800) uttrycktes det att det ska finnas tillgång till skolbibliotek för elever i bland annat grundskolan. Centerwall (2022) skriver att när denna lag kom till blev många inom bibliotekarieprofessionen glada och förhoppningsfulla. Syftet var att alla skolor skulle ha ordentliga skolbibliotek med kompetent personal, men det visade sig att lagen kunde tolkas relativt fritt. Resultatet har bland annat blivit att integrerade bibliotek, rum för böcker och utbildad personal som sällan är på plats anses vara tillräckliga som skolbibliotek (Centerwall, 2022; Skolbiblioteksutredning, 2021). Kulturdepartementet (2022) menar att detta resulterar i ojämlika skolor och utbildningar för Sveriges elever. Skolbiblioteksutredningen (2021, s. 15) föreslog en mer konkret definition av skolbibliotek, nämligen som en "gemensam och ordnad resurs med ett utbud av digitala och analoga medier som ska präglas av allsidighet och kvalitet och ställas till elevernas och lärarnas förfogande". Utredarna föreslog även att lagen ska ha någon skrivelse kring bemanning, vilket nu har adderats.

Personalens kompetens och utbudet i ett skolbibliotek bidrar till elevers lärande i skolan genom att till exempel vara en plats där de studerar och kan få hjälp, eller sitta och läsa (Kulturdepartementet, 2022). Bemannade skolbibliotek kan vara betydelsefullt för elevers lärande, men det finns svårigheter med att bibehålla skolbibliotek som fungerar bra. Ett steg i att lyckas med detta är genom samarbete (Gärdén, 2017). Ett gott samarbete mellan lärare, rektor och skolbibliotekarier bidrar till att eleverna får bättre resultat i sin utbildning (Baharuddin et al. 2014).

1.1 Problemformulering

Olika professioners förståelse för vilka kompetenser och vilket arbete som ingår i olika yrkesuppdrag är centralt. Till exempel är det positivt om skolpersonal har en förståelse för vilken roll skolbibliotekarier har på en skola, och att skolbibliotekarier är medvetna om de förväntningar som personalen har. Skilda uppfattningar riskerar annars att resultera i ökad stress och sämre fungerande samarbete mellan professionerna (Prezyna et al., 2017).

Lärares uppfattningar om skolbibliotekariers huvudsakliga arbete och kompetenser, samt vilket yrkesuppdrag de har i en skolkontext, är således centralt att ta del utav. Efter att lagändringen om bemannade skolbibliotek lades in i skollagen (SFS 2010:800) är det huvudsakligen lärare som i sin undervisning kommer att samarbeta med skolbibliotekarier. I lagen står det bland annat att ”huvudmän ska sträva efter att anställa personal som i första hand har en examen inom bibliotek och informationsvetenskap (BoI), eller i andra hand annan relevant akademisk utbildning”. Denna formulering tyder på att det bör vara utbildade skolbibliotekarier som arbetar på skolor, men att det inte är en nödvändighet. Hansson et al. (2018) menar att exempelvis lärare skulle kunna gå en kurs i klassificering och sedan arbeta på ett skolbibliotek. Bibliotekarieprofessionens status riskerar då att hotas eftersom det förenklar synen på skolbibliotekariers utbildning och arbete (Hansson et al., 2018).

Även kulturdepartementet (2022) menar att skolbibliotekariers kompetens behöver tas till vara för att gynna elevernas lärande, och således behöver lärare veta vilka de kompetenserna är för att kunna utnyttja dem i deras samarbete. Okunskap om hur skolbibliotekarier kan stödja undervisning gör att lärare undviker samarbete som i sin tur riskerar att hämma elevernas studier (Gärdén, 2017). Ken Haycock (2011) uttrycker att elever får bättre resultat på skolor där skolbibliotekarier är utbildade, lärare har god kunskap om skolbibliotekariers kompetenser och där de arbetar tillsammans (Haycock, 2011). Ytterligare är det relevant att undersöka specifikt högstadielärares uppfattningar kring skolbibliotekarier och samarbete eftersom de troligtvis är de ämneslärare som starkast kommer bli påverkade av lagändringen då gymnasieskolor tenderar att ha bemannade skolbibliotek i högre utsträckning (Universitets- och högskolerådet, u.å.a ; SOU 2021:3). Centerwall (2022) menar att samarbete är en viktig del i skolbibliotekariers arbete och således yrkesuppdrag. Högstadielärarnas tankar kring samarbete med skolbibliotekarier är därför också relevant att undersöka.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna kandidatuppsats är att fördjupa kunskapen om fem högstadielärares förståelse av skolbibliotekariers yrkesroll. På så vis undersöks vilka förväntningar som finns på skolbibliotekariers arbetsuppgifter och kompetenser ur ett lärarperspektiv. Yrkesrollen innefattar skolbibliotekariers arbete och kompetenser- deras pedagogiska nivå. De pedagogiska nivåerna är en teori av Carol Kuhlthau (2004) som används i studien och som förklaras i avsnitt 3, Teori. Eftersom samarbete är en central del i skolbibliotekariers arbete och i de pedagogiska nivåerna, syftar uppsatsen även att undersöka vilka möjligheter och svårigheter som kan anas kring samarbete med skolbibliotekarier, utifrån lärarnas perspektiv. Intentionen är att utveckla

samarbetet mellan skolbibliotekarier och lärare. Studien ämnar således svara på följande frågeställningar;

- Vilka pedagogiska nivåer kan anas hos skolbibliotekarierna utifrån lärarnas beskrivningar av deras arbete och kompetenser?
- Vilka möjligheter och svårigheter kan anas för att uppnå en högre pedagogisk nivå?

2 Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning om skolbibliotekariers yrkesroll och arbete i skolan tillsammans med lärare och övrig skolpersonal.

Lärares och övrig personals uppfattning av skolbibliotekariers arbete handlar i mångt och mycket om samarbete vilket bland annat Gärdén (2017) kommit fram till. Ämnen som tas upp är skolbibliotekariers olika roller som American Association of School Librarians (AASL, 2009) presenterat. De kan jämföras med Kuhlthaus (2004) pedagogiska nivåer som används till den här studiens analys och som det skrivs närmare om i avsnitt 3, Teori. Sedan presenteras avsnitt om samarbete och bristen på samarbete mellan skolbibliotekarier och övrig personal på skolor. Gärdén (2017) har i sin undersökning om skolbibliotek observerat att studier som berör skolbibliotek främst bedrivits i andra länder så som USA, Kanada, Australien och England. Hon kom fram till att skolbibliotek i flera länder generellt är nedprioriterade och att skolbibliotekarier är utbildade. Trots att skolsystemen skiljer sig från det svenska går det således att dra relevanta paralleller mellan de olika ländernas skolbibliotek, skolbibliotekarier och dess funktion.

2.1 Skolbibliotekarier

Genom att intervjua svenska skolbibliotekarier har Ulrika Centerwall (2019) undersökt skolbibliotekariers professionella identiteter och hur de yttrar sig. Studien bidrar till en ökad förståelse för deras vardagliga arbete och kompetenser, samt hur skolbibliotekarie-professionen kan utvecklas. Hon menar att sådan forskning inte görs i stor utsträckning, vilket även märkts under skrivandet av denna uppsats. Därför kommer Centerwalls (2019, 2024) vetenskapliga arbeten i detta avsnitt framställas tillsammans med amerikanska studier kring skolbibliotekarieidentiteter och roller för ett bredare underlag.

Aaron Elkins (2018) och Lisa Stevenson (2019) har enskilt undersökt skolbibliotekariers yrkesroller och arbetsuppgifter utifrån andra perspektiv än skolbibliotekarierna själva. I sin analys använde de ett ramverk skapat av AASL (2009) som består av fem olika skolbibliotekarieroller. Dessa roller kommer inte användas som analytiskt verktyg i den här uppsatsen, men de kommer att jämföras med uppsatsens aktuella rollteori av Kuhlthau (2004) som kommer beskrivas under avsnitt 3, Teori. Arbetsuppgifterna och kompetenserna som är kopplade till AASL:s roller kommer i avsnitt 6.1, Diskussion, att liknas med de uppgifter och kompetenser som informanterna i denna studie berättar om.

Styrelsen för AASL (2009) tog först fram fyra roller med beskrivningar som medlemmar och icke-medlemmar fick rangordna. Rollerna är läraren, informationsspecialisten, instruktionspartnern och programadministratören (vår översättning). Därefter framfördes det av deltagarna att ledarskap även är en viktig egenskap för framtidens skolbibliotekarier och således lades rollen som ledare till. Enligt AASL (2009) är rollen med det största pedagogiska fokuset läraren, medan instruktionspartnern är mer som en informationskompetent kollega till skolpersonalen. Informationsspecialisten ansvarar för det teknologiska informationsarbetet och programadministratören ansvarar för det administrativa informationsarbetet samt att ledarens målsättning är att nätverka och leda. Rollerna går dock in i varandra och en skolbibliotekarie måste således inte bara anamma en av dem (AASL, 2009).

Styrelsen för AASL (2009) konstaterade att de viktigaste rollerna för en skolbibliotekarie är de där pedagogik är mest centralt, nämligen rollen som lärare, informationsspecialist och instruktionspartner. Majoriteten av rektorerna i Stevensons (2019) undersökning ansåg att den viktigaste uppgiften som skolbibliotekarierna hade var att arbeta pedagogiskt med eleverna. Enligt Centerwall (2024) kan pedagogiskt arbete gå till genom att skolbibliotekarierna undervisar i klassrummen, till exempel via projekt med lärarna. Skolbibliotekarierna kan undervisa i medie- och informationskunnighet (MIK), i hur man söker efter litteratur och plocka fram böcker som lärarna kan använda i deras undervisning. Sådana projekt genomförs ofta på grund utav få ekonomiska resurser på skolan, eller en avsaknad av kompetenser hos lärarna som de ser att skolbibliotekarierna har. Det kan till exempel gälla information om biblioteket, menar Centerwall (2024).

Centerwall (2019) skriver att skolbibliotekarier behöver en god relation till lärare och elever för att samarbetet ska fungera bra. Då är det positivt om eleverna kan se skolbibliotekarierna som vuxna som inte betygsätter dem, utan bara vill hjälpa. Det kan ställas i kontrast till den amerikanska kontexten då Elkins (2018) skriver att skolbibliotekarier med rollen som instruktionspartner kunde hjälpa lärare med undervisningsupplägg och bedömningsmetoder. Dessutom hade ett skoldistrikt en arbetsbeskrivning för skolbibliotekarien som var samma som för en lärare. De kunde hålla i lektioner flera gånger i veckan och ha tillsyn över styrmedel som läroplaner.

Elkins (2018) forskningsmetod bestod av en tematisk analys utav arbetsbeskrivningar för skolbibliotekarier. Beskrivningarna har representanter från olika skoldistrikt i USA formulerat. Den vanligaste arbetsuppgiften som beskrivningarna innehöll var att ha hand om samlingen och informationstillgången i skolbiblioteket. Elkins (2018) ansåg att det var rimligt eftersom de är de mest centrala och äldsta arbetsuppgifterna som skolbibliotekarier har. Det gäller även den näst vanligaste uppgiften, att stötta i läs och skrivkunnigheter. Den tredje vanligaste uppgiften är att skapa samarbetsgrunder med kollegorna, vilket är en del av instruktionspartnerns arbete. Stevenson (2019) hade med liknande arbetsområden i sin beskrivning av instruktionspartnern, med tillägg av bland annat handledning i mediakunskap. Flera lärare bad om sådana lektioner, men ville inte hålla i dem tillsammans med skolbibliotekarien, enligt Stevenson (2019). Dessa uppgifter och kompetenser kan även tänkas passa in i det arbete som Centerwall (2019, 2024) beskriver i Sverige, bland annat undervisning i MIK och läsfrämjande arbete.

I framtiden förutspådde styrelsen för AASL (2009) att de viktigaste skolbibliotekarierollerna skulle bli; instruktionspartnern, informationsspecialisten, läraren och programadministratören. Då fanns inte ledaren med i beräkningen.

2.2 Samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier

Syftet med denna studie är att undersöka lärares förståelse av skolbibliotekariers yrkesroll. Dessutom ämnar den undersöka vilka möjligheter och svårigheter som kan uppstå i samarbetet. Tidigare forskning kan således bidra med en fördjupad förståelse kring dessa frågeställningar när det diskuteras under avsnitt 6.1, Diskussion. Samarbete är viktigt av olika anledningar och beroende på hur det fungerar kan det påverka skolbibliotekariers pedagogiska nivå enligt Kuhlthau (2004) och således deras yrkesuppdrag. Genom samarbete kan skolbibliotekarier dessutom visa på att de behövs, enligt Centerwall (2019). Tidigare forskning om samarbete har belyst såväl lärares som skolbibliotekariers perspektiv, varav lärarnas perspektiv har varit i fokus för föreliggande uppsats.

Centerwall (2022) menar att en central uppgift för skolbibliotekarier är samarbete och att samarbete med lärare kan bidra till skolors mål och uppdrag. Enligt Haycock (2007) finns det flera fördelar med samarbete, bland annat att det kan skapa kreativitet hos personalen på skolan, vilket sedan sprider sig till eleverna. Haycock (2007) nämner ytterligare en aspekt, nämligen att samarbete även anses förbättra lärandet och det kritiska tänkandet hos elever. AASL (2009) uppmanade till samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier och att det bör börja så tidigt som möjligt, redan när lärare utbildas. Samarbetet sätter då ett exempel för lärarstudenter att eventuellt vilja samarbeta även när de kommer ut i arbetslivet (Hunt & Luetkehans, 2013; Stockham & Collins, 2012).

Gärdén (2017) konstaterar att det utifrån skolbibliotekariers perspektiv ofta är de som initierar samarbete med resten av personalen på en skola. Samarbete kan ske när skolbibliotekarien initierar olika uppsökande insatser genom att vara fysiskt närvarande och utföra olika workshops för elever och lärare (Donaldson et al., 2022). En skolbibliotekarie är mer än bara en organisatör som håller ordning på skolbiblioteket eller någon som söker efter information (Kuhlthau, 2004). Enligt Golden (2020) är de även guider för att hjälpa till med informationssökningsmetoder och rådgivning när elever behöver hjälp. Donaldson et al. (2022) menar att för att samarbete ska ske behöver lärarna och skolbibliotekarien arbeta tillsammans genom att de exempelvis schemalägger skolbibliotekstid. Dahlqvist (2023) och Reeves et al. (2024) anser också att de behöver planera ihop, samt att läraren instruerar eleverna om att de kan få hjälp från skolbibliotekarien.

Enligt Centerwall (2019) fungerar samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier bra på skolor som anses ha utmärkta skolbibliotek. Utmärkta skolbibliotek skulle kunna vara sådana som fått utmärkelser för att vara välfungerande, som har integrerad undervisning och där skolbibliotekarien bland annat bedömts vara inspirerande för eleverna, samt har stöd från administration och ledning (Centerwall, 2019). När skolbibliotekarier delar sina kunskaper, visioner och mål med lärare fungerar samarbetet bra, då lyfts andra element fram, som god kommunikation (Centerwall, 2024; McPherson, 2020). Enligt Golden (2020) är lärare positivt inställda till skolbibliotekarier, särskilt när de finns på plats för att stötta elever som behöver hjälp.

Dotson och Jones (2011) uttrycker att skolbibliotekarier anser att bra färdigheter att ha bland annat är ledarskap, då deras arbetsuppgifter är komplexa. Skolbibliotekarier behöver ha flera expertområden och de behöver ha en medvetenhet om olika behov som elever kan ha. Centerwall (2019) menar att skolbibliotekarier behöver påminna skolledare, lärare och elever om att de finns och att de är värdefulla för att kunna få deras respekt. Genom att förklara och kämpa för sin existens kan skolbibliotekarier uppfattas som nödvändiga på skolor, men det är tidskrävande.

2.3 Svårigheter med samarbete

Studier pekar även på situationer där samarbete mellan skolbibliotekarier och lärare eller annan skolpersonal inte fungerar. Anledningarna är flera och här diskuteras några av dem. Bland annat kan budget och bristande stöd från rektorer orsaka svårigheter för skolbibliotekarier i utförandet av sina jobb (McPherson, 2020). Ledningen på en skola behöver förhålla sig till sina ekonomiska resurser då alla på skolan delar på samma budget (Centerwall & Nolin, 2019). Enligt skollagen (SFS, 2010:800) ska elever ha tillgång till ett skolbibliotek och det innebär att ledningen behöver prioritera att det finns ett. Huvudmän kan uppfylla detta krav genom att antingen upprätta ett rum med olika medier i som de kallar skolbibliotek och som har öppet några timmar per vecka eller att ett allmänt bibliotek i närheten integreras och fungerar som både ett skolbibliotek och ett folkbibliotek. På detta sätt kan ledningen säga att de har uppfyllt kravet med ett skolbibliotek (Centerwall & Nolin, 2019).

Ytterligare en anledning till att samarbete inte fungerar är att lärare inte vill störa skolbibliotekarier med att överbelasta antalet elever på skolbiblioteket ifall skolbibliotekarien blir stressad (Golden, 2020). I en studie av Donaldson et al. (2021) vet lärarna att skolbiblioteket finns men att de inte är intresserade av samarbete. Lärarna tycker att de kan klara allt på egen hand och känner inte att de behöver samarbeta med skolbibliotekarien. Lärarna har bland annat brist på tid till att mötas med skolbibliotekarien och planera ihop (Donaldson et al., 2022). Loh et al. (2021) menar att lärarna inte samarbetar med skolbibliotekarierna för att de bland annat inte har tid på grund av mycket arbete, eller att rektorer och lärare inte vet vad skolbibliotekarien har för uppdrag i skolan. Rektorer anser att skolbibliotekariens främsta uppgift är att hålla ordning och uppdatera beståndet och göra olika administrativa uppgifter (Loh et al. 2021). Det här skiljer sig från de rektorer som Stevenson (2019) intervjuade i sin studie, de anser att skolbibliotekariens pedagogiska arbete är deras främsta uppgift. Eventuellt kan skillnaderna i deras resultat bero på att undersökningarna utfördes i olika länder och med olika metoder, Singapore och USA, samt enkäter och intervjuer. Däremot är det svårt att klargöra. Resultaten belyser dock de centrala spår som skolbibliotekariers yrkesroller verkar ha, nämligen det mer administrativa arbetet och det mer pedagogiska, utåtriktade arbetet.

Loh et al. (2021) menar även att lärare är medvetna om skolbibliotekets existens, de anser att skolbiblioteket är gynnsamt för eleverna och stödjer användandet av skolbiblioteket för dem. De anser att eleverna kan studera, hitta information och låna böcker på biblioteket. Samtidigt menar lärarna att skolbiblioteket endast är för eleverna, och inte de själva (Loh et al., 2021).

Tidigare forskning kring skolbibliotekariers arbete, samarbete och bristen på samarbete har hjälpt oss att få syn på att skolbibliotekarieyrket och samverkan är komplext. Dels för att det finns olika nivåer av samarbete med olika möjligheter och svårigheter. Exempelvis menar Haycock (2007) att ett gott samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier leder till att elevers kritiska tänkande förbättras och att de har lättare för att lära sig. Dels är skolbibliotekarie-yrket komplext därför att skolan eventuellt vill prioritera annat i sin budget än just skolbiblioteket enligt McPherson (2020) och för att skolbibliotekarierna kan behöva påminna om att de finns och behövs (Centerwall, 2019).

AASL:s (2009) konstaterar att den viktigaste rollen är den som har störst fokus på pedagogik och arbetar nära eleverna, nämligen läraren. Centerwall (2024) menar att ett pedagogisk fokus kan leda till samarbete mellan skolbibliotekarier och lärare genom olika projekt. Hon menar även att det oftast är skolbibliotekarierna som tar initiativet till samarbete, och då sker det i många fall med lärare som också vill samverka och som undervisar i BoI-liknande ämnen så som svenska eller samhällskunskap. Skolbibliotekarierna vill gärna samarbeta med alla lärare, men behöver välja vilka de ska prioritera på grund av få resurser. Centerwall (2019) undersöker hur samarbete kan fungera väl, till exempel att skolbibliotekarier har ett stöd från ledning och rektor. Loh et al. (2022) menar att samarbete kan försvåras när lärare upplever tidsbrist. En dålig relation mellan lärare och skolbibliotekarier kan också påverka samarbetet negativt, enligt Centerwall (2022). Den tidigare forskningen bidrar till förståelsen av hur andra lärare ser på skolbibliotek och skolbibliotekarier och samarbetet mellan dem. Det kan relateras tillbaka till uppsatsens syfte, nämligen att undersöka vilka förväntningar som finns på skolbibliotekariers arbetsuppgifter och kompetenser ur ett lärarperspektiv, samt vilka möjligheter och svårigheter som kan uppstå i samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarier.

3 Teori

I detta avsnitt beskrivs valet av teori, Carol Kuhlthaus (2004) pedagogiska nivåer. Både begreppen ”nivå” och ”roll” används i uppsatsen. De används dock inte synonymt då vi anser att betydelseerna har vissa skillnader även om de också går in i varandra. ”Roll” används i bredare bemärkelse som något en skolbibliotekarie kan inta, medan ”nivå” används i kontexter där Kuhlthaus (2004) pedagogiska nivåer befinner sig. De pedagogiska nivåerna kan således tänkas ingå i en bibliotekarieroll, men en bibliotekarieroll innefattar inte endast egenskaper som finns hos de pedagogiska nivåerna.

3.1 Teori – Kuhlthaus pedagogiska nivåer

Den teori som har använts för att analysera resultatet är Carol Kuhlthaus (2004) teori om pedagogiska nivåer, på engelska “Levels of Education” från hennes bok *Seeking meaning: a process approach to library and information services*. Valet av teori har baserats på forskarens och teorins legitimitet. Kuhlthaus har forskat mycket inom BoI, där en stor del av hennes forskning även diskuterats inom BoI-programmet. Teorin kan användas inom olika biblioteksverksamheter och kontexter, medan andra teorier är mer begränsade.

Skolbibliotekarier har många arbetsuppgifter, däribland ett pedagogiskt uppdrag enligt Sundin (2018). De arbetar på en skola och om de har samma pedagogiska synsätt som lärarna kan de ses som en integrerad del av den övriga undervisande personalen. En skolbibliotekarie kan ha flera av nivåerna samtidigt som de arbetar med annan skolpersonal och elever, menar Centerwall et al. (2022). De skriver även att yrkesuppdraget som en skolbibliotekarie har blir mer och mer mångfacetterat och att det inte finns några roller som det skrivits om specifikt i just Sverige, men att det i USA finns flera.

Kuhlthaus (2004) modell är en beskrivning av olika undervisande nivåer som en skolbibliotekarie kan ha. Nivåerna är hierarkiskt ordnade baserat på hur involverad skolbibliotekarien är, och hur mycket denne undervisar. Kuhlthaus (2004) har använt begreppet utbildning (education) snarare än instruktion (instruction) i sin teori. Utbildning antyder att förmågor och kunskaper kan utvecklas över tid medan instruktion är något som sker på en gång. Teorin har fem nivåer, vilka är Organizer, Lecturer, Instructor, Tutor och Counselor (Kuhlthaus, 2004). De skulle kunna översättas till organisatören, föreläsaren, instruktören, handledaren och rådgivaren. Inspiration för översättningen har tagits från andra översättningar, bland annat från Sundin (2018).

Eftersom nivåerna är hierarkiskt ordnade kan en skolbibliotekarie inta flera av de pedagogiska nivåerna (Sundin, 2018). Till exempel är en instruktör även en föreläsare och organisatör. Däremot kan inte en skolbibliotekarie vara en handledare om den inte heller är en instruktör. En risk är att den fastnar i de första nivåerna och inte kan stötta eleverna när de behöver hjälp med att hitta och förstå information. Det kan också leda till att eleverna eller lärarna inte tänker att de behöver hjälp från skolbibliotekarien på grund av detta. Rådgivaren är den nivå som det strävas efter eftersom det är den högsta nivån och den kan verka både för eleverna och för personalen på skolan (Kuhlthaus, 2004).

Tabell 1. "Levels of Education" (Kuhlthau, 2004, s. 121). Tabellen är fritt illustrerad efter Kuhlthaus (2004) tabell.

Nivå	Beskrivning
Organisatör (Organizer)	<ul style="list-style-type: none"> • Håller ordning bland samlingarna • De som kommer till biblioteket söker själva efter det de behöver • Har ingen kontakt med elever eller lärare
Föreläsare (Lecturer)	<ul style="list-style-type: none"> • Orientering över biblioteket, dess policyer och tjänster • Oftast enstaka tillfällen, kan vara i början av en termin • Kan samarbeta med lärare
Instruktör (Instructor)	<ul style="list-style-type: none"> • Olika enskilda tillfällen av instruktioner • Ofta inför uppsatsskrivande • Stöttar i hur en specifik resurs kan användas • Samarbetar med lärare, men med olika ansvarsområden
Handledare (Tutor)	<ul style="list-style-type: none"> • Stötter elever vid flera tillfällen. • Samarbetar och planerar tillsammans med lärare
Rådgivare (Counselor)	<ul style="list-style-type: none"> • Stöttar elever under längre tid • Är som en slags partner med lärare och administration

Nedan följer en närmare förklaring av de olika nivåerna:

3.1.1 Organisatören

Enligt Kuhlthau (2004) är organisatören grunden för de andra nivåerna. Nivån behövs för att de andra nivåerna ska kunna uppfyllas. Organisatören har ingen kontakt med lärare eller elever och ger således inga instruktioner eller håller i någon undervisning. Den organiserar bibliotekets olika samlingar, så som de fysiska och digitala, med hjälp av klassificeringssystem. Organisatören tillhandahåller de olika samlingarna så att användarna kan hitta det de söker på egen hand när de kommer till biblioteket. Självgående användare bör veta när de kan leta själva eller när de ska fråga om hjälp från en högre nivå än organisatören. Till exempel om de haft en session från nivån som är instruktören, menar Kuhlthau (2004).

3.1.2 Föreläsaren

Kuhlthau (2004) konstaterar att föreläsaren oftast i början av en termin ger en översikt över vad som finns i biblioteket och hur resurserna kan användas för en ny grupp av elever. Detta sker oftast som enstaka tillfällen och dessutom är det vanligt att eleverna också får en rundvandring i biblioteket, hur det fungerar och vilka regler som gäller med mera. Sådan undervisning kan komma till via samarbete med lärare, men det kan även ske enbart mellan skolbibliotekarien och elever. Ofta berättar föreläsaren allt på en gång vilket kan leda till att förväntningarna på att användarna kan orientera sig i biblioteket är ganska låga efter dessa sammankomster. Det beror på att de har fått mycket information på en gång, via en yttlig orientering. Det kan också bero på hur mycket erfarenhet som den individuella personen har (Kuhlthau, 2004).

Kuhlthau (2004) menar även att föreläsarens nivå inte är relaterad till några specifika uppgifter som eleverna ska göra utan är mer en orientering för framtida användning av biblioteket. När skolbibliotekarien till exempel har varit ute i klassrummen och undervisat om hur skolbiblioteket fungerar är det meningen att användarna självständigt ska kunna söka efter det de behöver men de vet då också om att skolbibliotekarien finns där för att hjälpa till om det skulle behövas (Kuhlthau, 2004).

3.1.3 Instruktören

Kuhlthau (2004) formulerar instruktören som någon som stöttar dem som kommer till skolbiblioteket i hur de använder en specifik resurs. Återigen kan detta ske via samarbete med lärare, men det är inte ett krav. Instruktören ger enstaka undervisningstillfällen och i allmänhet sker dessa när elever ska börja på ett uppsatsskrivande. Varje tillfälle är vanligen oberoende av varandra. Instruktören har till skillnad från föreläsaren, mer fokus på specifika resurser. Instruktörens viktigaste syfte är att lära ut hur en resurs används så att eleven är redo att använda denna kunskap. Helst ges instruktionerna för hur en databas eller källa ska nyttjas just när den ska användas (Kuhlthau, 2004).

Instruktören och läraren tar kontakt och samarbetar genom att planera undervisningstillfället. De har däremot olika ansvarsområden när det gäller undervisningen då de inte arbetar tillsammans. Instruktörsnivån är väldigt källorienterad och det är osannolikt att de anpassar användarnas erfarenheter i processen för att hitta information, hävdar Kuhlthau (2004).

3.1.4 Handledaren

Handledaren ger flera undervisningstillfällen där de också ger råd om olika strategier för att hitta och använda olika källor (Kuhlthau, 2004). De hjälper också användarna att förstå relationen mellan olika informationskällor. På den här nivån hjälper handledaren till exempel eleverna att navigera mellan källor som finns både på och utanför biblioteket. Precis som på instruktörsnivån är skickligheten att lokalisera olika källor och användandet av informationsteknik en viktig tyngdpunkt. Dessutom planerar och samarbetar handledaren med lärarna i god tid så att undervisningstillfällena integreras som en del av annan undervisning. Läraren tillhandahåller ämne och lärandemål och handledaren föreslår olika källor så att syftet kan uppnås (Kuhlthau, 2004).

3.1.5 Rådgivaren

Rådgivaren stöttar elever under längre tid i relation till hur de kan använda olika resurser och även under hela informationssökningsprocessen, enligt Kuhlthau (2004). Rådgivaren förstår elevernas olika problem och varför de vänder sig till rådgivaren för hjälp. Ett av de viktigaste syftena är att förbereda elever för situationer som även kan ske i framtiden. Sökprocessen och att lokalisera de källor där informationen finns är inkorporerade med varandra. En viktig egenskap på denna nivå är uppmuntran och stöd i undervisnings-tillfällena som ges (Kuhlthau, 2004). Rådgivaren arbetar nära med lärare och andra på skolan och är en slags partner. Genom att sätta upp mål, utforma metoder och olika aktiviteter samt fastställa medlen för utvärdering är rådgivaren involverad i alla delar av undervisningens utformning. Rådgivaren fungerar också som en vägledare genom att stötta eleverna i källkritik och källtillit, samt uppmuntring om eleverna känner att de drunknar i för mycket information (Kuhlthau, 2004).

Rådgivaren är den nivå som i störst utsträckning samarbetar med övrig personal på en skola då den är mer involverad i det som sker än övriga nivåer. Organisatören är däremot främst verksam inom biblioteket och interagerar mindre med övrig personal (Kuhlthau, 2004). Teorin visar att Kuhlthaus (2004) nivåer har olika grader av samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier. Alla nivåer förutom organisatören kan samarbeta med lärare på något sätt eftersom viss kommunikation ofta är nödvändig. Teorin beskriver dock inte bara nivåer av samarbete utan den redogör även för uppgifter och kompetenser som skolbibliotekarier har. I senare avsnitt undersöks och analyseras informanternas utsagor i relation till detta.

4 Metod

Nedan förklaras och motiveras undersökningens datainsamling, urval och analysmetod. En presentation av intervjupersonerna ges också. Metoderna och informanterna är främst valda på grund av studiens syfte, nämligen att undersöka högstadielärares förståelse av skolbibliotekariers yrkesuppdrag, samt vilka möjligheter och svårigheter som finns kring samarbete mellan dem. Genom intervjuer med informanterna har empiriskt material tagits fram som sedan analyserats tematiskt baserat på Kuhlthaus (2004) teori om pedagogiska nivåer.

4.1 Datainsamling

Insamlingen av empirin pågick under våren 2025, innan lagändringen om bemannade skolbibliotek (SFS 2010:800) trädde igenom. Intervjuerna skedde genom kvalitativa, semistrukturerade intervjuer över videochat på grund av informanternas fysiska spridning. Valet säkerställde att intervjuerna skedde på lika villkor. Risken med videochat medför bland annat kommunikationssvårigheter och nätverksproblem, vilka man inte upplever vid verkliga möten. Däremot uppstod inga sådana problem under intervjuerna.

För att ta reda på lärarnas uppfattningar och förståelse måste undersökningens empiriska material kunna tolkas och det är således nödvändigt med kvalitativa data (Patel & Davidson, 2019). Luo och Wildemmuth (2017) skriver att det är enklare att få de svar som studien kräver om samtalet sker öppet och fritt. De påpekar däremot också en central skillnad mellan vanliga samtal och intervjuer, nämligen att alla involverade är medvetna om intervjuens syfte. Det visar på en transparens för deltagarna och ökar förhoppningsvis deras vilja att delta (Patel & Davidson, 2019). Informanterna fick därför en förklaring kring hur deras deltagande kan komma att förbättra samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier. De blev informerade kring detta via missivbrev, samtyckesblankett samt muntligt precis innan intervjuerna. Undersökningens syfte och frågeställningar har dock till viss del ändrats under arbetets gång och stämmer således inte helt överens med den informationen som intervjupersonerna först blev meddelade. Anledningen till det är att andra delar av empirin ansågs ge en mer fördjupad analys och resultat.

I missivbrevet, samtyckesblanketten och innan intervjun fick intervjupersonerna även information om att deltagandet var frivilligt och konfidentiellt- att det endast var författarna, samt viss högskolepersonal som hade tillgång till deras personuppgifter, men att det oavsett inte kommer att framgå vilka som har deltagit i studien. Dessutom blev de underrättade om intervjuernas videoinspelning och att de fick välja att ge samtycke till inspelning av ljud och bild eller endast ljud. Samtliga gav samtycke till inspelning av båda. Informanterna fick även veta vilka de huvudsakliga frågorna var, samt att intervjuerna beräknades ta 30 minuter. Tiden ansågs vara tillräcklig av författarna för att hinna med intervjufrågorna, utan att ta för mycket tid från intervjupersonerna och deras arbete. Informanternas svar kan mycket väl ha påverkats då de kan ha förberett sig på olika sätt inför frågorna, men det skulle snarare ses som något positivt än negativt då de skulle kunna motivera och förklara mer än om de givit spontana svar. Däremot kan spontana svar i vissa fall även vara mer ärliga svar, vilka också är eftertraktade då studien ämnar undersöka deras tankar och uppfattningar.

Luo & Wildemuth (2017) skriver vidare att semistrukturerade intervjuer ger både struktur och frihet då intervjuaren har förberett frågor att ställa till informanten, samtidigt som de tillåter intervjuaren att välja hur starkt intervjuguiden ska följas. På så vis ger semistrukturerade intervjuer möjlighet till fördjupning genom följdfrågor, eller att vissa frågor inte nödvändigtvis behöver ställas, vilket även skedde under intervjuerna till denna studie. Semistrukturerade intervjuer gör det dessutom enkelt för intervjuaren att ge exempel eller förklara saker enligt Patel och Davidson (Patel & Davidson, 2019), vilket även skedde under vissa av intervjuerna här. För att undvika en maktobalans valde författarna slutligen att dela upp intervjuerna så jämt som möjligt och genomförde dem enskilt tillsammans med informanten. Däremot skulle intervjuerna kunnat fördjupas ytterligare med en person till, som exempelvis ställde följdfrågor.

4.2 Urval

Urvalet av informanter har baserats på uppsatsens syfte och frågeställningar, där studien ämnar undersöka högstadielärares förståelse av skolbibliotekariers yrkesroll och vilka möjligheter och svårigheter som finns kring samarbete mellan dem. Lärare är en yrkesgrupp som arbetar med skolbibliotek, vilket kan öka i och med lagändringen om bemannade skolbibliotek (Skollag, SFS 2010:800). Vidare har urvalet avgränsats ytterligare till högstadielärare då de undervisar mer specifikt i olika ämnen (Universitets- och högskolerådet, u.å.a). Låg och mellanstadielärare fokuserar nämligen mer på grunderna för eleverna- att kunna räkna, läsa och skriva (Universitets- och högskolerådet, u.å. b; Universitets- och högskolerådet, u.å. c). Skolbibliotek för bildning och utbildning (2021) beskriver hur gymnasieskolor tenderar att ha bemannade skolbibliotek i högre utsträckning än vad högstadieskolor har, vilket innebär att den uppdaterade lagen antagligen kommer påverka högstadielärare mer. Således finns det högstadielärare som inte har någon erfarenhet av att arbeta med skolbibliotek, men i och med lagändringen kan de få den möjligheten. Deras syn på samverkan mellan lärare och skolbibliotek är därför av intresse att undersöka.

Inlägg publicerades om undersökningen i olika Facebook-grupper med högstadielärare som målgrupp. På så vis fick intresserade möjlighet till kontakt och få vidare information om deltagande. Därefter kontaktades en pensionerad lärare med kontakter som skickade vidare missivbrevet till verksamma lärare. Eftersom dessa deltagare, enligt vår bedömning, befann sig i närheten av varandra fattades ett beslut om att skicka resterande förfrågningar om deltagande till specifika skolor. Dessa skolor har årskurserna sju till nio och ligger i kommuner med större geografiskt avstånd till övriga informanter. Genom att informanterna arbetar på olika skolor, i olika kommuner och på olika platser i landet kan deras utsagor variera mer och ge ett bredare material. Själva valet av kommuner och skolor har slumpmässigt valts av oss efter att ha tittat på en karta över Sverige. En viss bias kan därför ha förekommit. Enligt Bryman (2018) kan detta anses som ett målstyrt urval med så stor variation som möjligt- högstadielärare med olika erfarenheter och på olika platser.

I dessa förfrågningar uttrycktes studiens syfte samt dess relation till lärarnas profession och arbete, och i flera fall uttryckte de svarande positiva känslor till skolbibliotek. Vissa svarade dock att de inte ville delta på grund av att de ansåg att de inte kunde tillföra med bra svar som till exempel slöjdlärare. Dessutom bestod intervjupersonerna främst av lärare som undervisar i språk så som svenska, engelska och spanska, med någon historielärare, musiklärare och matematiklärare. Vissa lärare kan därför tänkas ha undvikit att delta på grund av ämnet de undervisar i och/eller brist på arbete med en skolbibliotekarie. Deras syn på skolbibliotekariers yrkesupdrag och samarbetet mellan dem hade också varit intressant att ta del av i denna undersökning. I övrigt består gruppen av informanter utav högstadielärare med olika kön, bakgrund och erfarenheter som lärare vilket resulterat i flera olika perspektiv och bredare material.

4.2.1 Presentation av informanter

Här presenteras intervjupersonerna genom deras huvudsakliga undervisningsämnen, om de har ett skolbibliotek och om de har en skolbibliotekarie. De har fått könsneutrala pronomen och blir tilltalade som färger för en ökad anonymisering.

Blå är lärare i engelska, svenska och svenska som andraspråk. På den skola som Blå arbetar på finns det ett integrerat skolbibliotek som har öppet bara för eleverna några timmar per dag och sedan har öppet både för allmänheten och eleverna. En av bibliotekarierna som jobbar på det integrerade biblioteket är dedikerad skolbibliotekarie för deras skola och jobbar mot dem en till två timmar i veckan.

Vit är lärare i spanska och matematik i årskurs sex till nio och engelsklärare i årskurs sju till nio. På hans skola finns det också ett integrerat bibliotek som på förmiddagarna har öppet särskilt för eleverna, men öppet för allmänheten, inklusive eleverna efter lunch.

Svart är modersmål och moderna språk-lärare i spanska från förskoleklass till och med gymnasiet. På skolan som hen jobbar som modersmålslärare på har de ett skolbibliotek och skolbibliotekarie, men inte på den andra skolan där hen jobbar som moderna språk-lärare. Då går hen till stadsbiblioteket för att få hjälp.

Brun är ämneslärare i svenska, engelska och historia med behörighet att arbeta från högstadiet till gymnasiet. På skolan som hen jobbar på finns ett skolbibliotek som är bemannat av en skolbibliotekarie en dag i veckan och är annars stängt. Tidigare har hen varit schemalagd att ha biblioteket öppet tre timmar i veckan, men inte längre.

Gul är högstadielärare i musik. På skolan som hen jobbar på finns det ett integrerat skolbibliotek som är öppet vissa tider endast för skolan och andra tider både för allmänheten och skolan. Där jobbar en skolbibliotekarie.

4.3 Analysmetod

Analysmetoden består av en tematisk, kvalitativ innehållsanalys av transkriberingarna utav intervjuerna. Processen är inspirerad av Virginia Braun och Victoria Clarkes (2022) beskrivning av hur en sådan innehållsanalys kan utföras. Enligt dem består den första fasen av fördjupning av datan. Då skrevs hela intervjuerna ned bokstavligt av författaren som inte utförde den. På så sätt blev vi båda insatta i vad informanterna berättat. För att säkerställa att de etiska löften, så som hantering av personuppgifter inte bröts, utfördes transkriberingarna av intervjuerna på platser där obehöriga till materialet inte kunde se eller höra det. De egenskaper, uppgifter och uppdrag som nämndes jämfördes med hur Kuhlthau (2004) beskriver nivåerna (se tabell 1) för att undersöka om och hur lärarnas beskrivningar kan appliceras på dem. Braun och Clarke (2022) menar att denna typ av analys gör att forskningsresultat enkelt kan jämföras. Vi utförde denna process tillsammans för att säkerställa att flera tolkningar kommer fram och således motverka någon typ av ensidighet av analysen.

Braun och Clarke (2022) definierar ”tema” i en tematisk analysmetod som någonting med en enhetlig samling av tankar och idéer, som Kuhlthaus (2004) pedagogiska nivåer. Valet av denna teori styrker studiens validitet, nämligen att den undersöker det den ämnar undersöka (Patel & Davidson, 2019). Det innebär att teorins användning i analysavsnittet bidrar till svar på forskningsfråga ett. Analysen och tolkningen av informanternas svar kommer även svara på den andra forskningsfrågan. Studiens resultat kommer att producera kunskap kring några lärares tankar och idéer. Resultatets allmängiltighet skulle kunna undersökas vidare genom exempelvis en kvantitativ metod (Patel & Davidson, 2019). För att kunna få ut mer av informanternas svar gjordes valet att ge dem olika kodnamn för att kunna framställa en tolkning och jämförelse av deras respons och berättande.

Zhang och Wildemuth (2022) skriver att till skillnad från en kvantitativ innehållsanalys räknas inte ord i en kvalitativ innehållsanalys. Frekvensen av vad som berättats är därför inte nödvändigtvis av vikt. Innehållet i vad som sagts var av betydelse, och alltså inte orden i sig. Till exempel spelade det ingen roll om informanterna talade om att skolbibliotekarien gav boktips eller boklistor. Innehållet av vad som sades syftade på att skolbibliotekarien till viss del arbetade med lärare genom litteratur och det var det som var det centrala. Detta, på grund av att studien syftar till att undersöka informanternas tankar, som sedan innan inte är kända (Zhang & Wildemuth, 2022). Braun och Clarke (2022) menar att koderna istället består av idéer, som i detta fall kan omfattas av både implicita och explicita sådana och deras förklaringar finns under tabell 1.

Braun och Clarke (2022) framhåller att det krävs förförståelse för att kunna upptäcka mönster och teman, och på så sätt tolka innehåll. Där innefattas bland annat förståelse av teorin som under analysens gång även blivit mer begriplig. Tolkningen har gjorts på det informanterna berättade, eftersom det är det närmsta man kan komma deras tankar (Wallén, 1996). Analysen syftade till att kategorisera informanternas beskrivningar i Kuhlthaus (2004) nivåer. På så sätt undersöks till vilken grad som skolbibliotekariernas yrkesroll kan relateras till de pedagogiska nivåerna. Det berör skolbibliotekariernas arbetsuppgifter och

kompetenser, däribland samarbete med övrig skolpersonal. Under intervjuerna framkom flera faktorer som påverkar samarbete positivt och negativt och de har samlats i avsnitt 5.2, Möjligheter och svårigheter med samarbete.

Genom att på detta tillvägagångssätt deduktivt använda en teori som utgångspunkt och låta datan appliceras i de olika temana, utför studien en riktad innehållsanalys (Zhang & Wildemuth, 2022). Genom att utföra en riktad innehållsanalys kan det teoretiska ramverket bekräftas eller expanderas enligt Hsieh och Shannon (2005). De påpekar även hur detta kan medföra en stark bias hos forskarna som gör att de, medvetet eller omedvetet, kan söka efter utsagor som stödjer teorin. Författarna till denna uppsats har i högsta möjliga grad försökt vara medvetna om detta under analysen genom att ofta kontrollera och jämföra informanternas hela utsagor, tolkningarna och teorin. Genom att kritiskt analysera hela materialet kunde yttranden som inte passade in i någon pedagogisk nivå genomskådas. Dessa delar har bidragit till en utökad kunskap om högstadielärares förståelse av skolbibliotekariers yrkesuppdrag och samarbete med dem, än om fokuset endast varit på de beskrivningar som finns till de pedagogiska nivåerna.

5 Resultat & Analys

I detta avsnitt presenteras resultat och analys av empirin från de intervjuer som har genomförts. Avsnittet presenterar först informanternas utsagor samt en analys av dem baserat på Kuhlthaus (2004) teori "Levels of Education". Syftet är att fördjupa kunskapen om lärarnas förståelse av skolbibliotekariers yrkesuppdrag och roll med hjälp av nivåerna. Efter det presenteras möjligheter och svårigheter kring samarbete mellan skolbibliotekarier och lärare.

5.1 Kuhlthaus pedagogiska nivåer

I detta avsnitt presenteras empirin som har tolkats med hjälp av Kuhlthaus (2004) pedagogiska nivåer. Genom modellen har vi undersökt det som informanterna har berättat genom att analysera deras citat och applicera nivåerna på dem om det varit lämpligt. Eftersom det är vi som har tolkat citaten och sedan valt vilken nivå vi ansett överensstämmer mest med dem så har resultatet påverkats av våra uppfattningar av empirin. I relation till lärarnas uppfattningar har det ibland varit svårt att utläsa vilken nivå som skolbibliotekarierna skulle kunna befinna sig på. Skolbibliotekarierna kan befinna sig på flera nivåer samtidigt, eller mellan två nivåer. Detta diskuteras vidare under avsnitt 6, Diskussion & Slutsats.

Nedan kommer nivåerna att presenteras i fem separata delar med en kort sammanfattning om vad de viktigaste punkterna för den nivån är, utifrån informanternas utsagor. Där det anses lämpligt redovisas även citat från informanterna för att tydligare framföra hur de har tolkats och analyserats.

5.1.1 Organisatören

Organisatören är den nivå som är grunden för alla andra nivåer. Det är en person som håller ordning i biblioteket, beställer material och inte har någon kontakt med de som kommer till biblioteket (Kuhlthau, 2004). Baserat på det informanterna berättat om deras erfarenheter med skolbibliotekarierna kan två av skolbibliotekarierna tolkas som endast organisatör medan de andra skolbibliotekarierna når högre nivåer. Anledningarna till det varierar, men en skulle kunna vara det som Vit beskriver; "jag har ju varit på skolbiblioteket när elever har varit där men då har jag ju inte sett bibliotekarien liksom sitta med dom eller prata med dom, så jag vet inte riktigt ifall dom gör det."

I vissa fall följer dock inte lärarna med eleverna till skolbiblioteket. Vit förklarar att det således är svårt för hen att veta vilket stöd som skolbibliotekarierna ger eleverna. Eleverna skulle kunna lämnas själva till att söka efter litteratur i biblioteket och i så fall agerar skolbibliotekarierna som en organisatör. Den skulle också kunna hjälpa eleverna hitta material och agera som en högre nivå. Utsagor av Vit där skolbibliotekarierna skulle kunna tolkas vara organisatör eller föreläsare är när hen jämför skolbibliotekarierna indirekt med de hen kallar för pedagoger. Tolkningen medför att hen inte såg skolbibliotekarierna som en pedagog, vilket instruktören och de högre nivåerna kan tänkas vara. Till exempel är arbetet kring källkritik ingenting som Vit ansåg att skolbibliotekarierna hjälper eleverna med då hen förklarade; "vi jobbar stenhårt med det själva som pedagoger för att det är ju en del utav uppdraget."

Vit berättade även om skolbibliotekariernas arbete där fokuset främst låg på samlingen och dess hantering. Detta omfattade såväl fysiska böcker som e-

böcker, samt elevernas tillgång till datorer för att själva kunna söka information. Genom att göra det själva, agerar inte skolbibliotekarien som en högre nivå än organisatör då den inte hjälper eleverna. Något ytterligare som utmärker en organisatör kan tänkas vara hur välorganiserat biblioteket är och för att uppnå det behöver den kunna de system och program som används på skolbiblioteket (Kuhlthau, 2004). Brun ansåg att detta var viktiga kvalitéer hos skolbibliotekarien för att eleverna enkelt ska kunna hitta och få tillgång till medierna där. Även Gul, Blå och Svart såg skolbibliotekarien som någon som vet hur biblioteket är organiserat samt hur det fungerar.

En organisatör är även någon som köper in bestånd (Kuhlthau, 2004). Blå beskrev att hen samarbetar med skolbibliotekarien genom att Blå kontaktar denne med förslag på böcker som är lämpliga för åldersgruppen. Själva arbetet de gör tillsammans gör att skolbibliotekarien kan uppfattas tillhöra någon högre nivå, men den har organisatörs-kvalitéer då den köper in bestånd och håller ordning på biblioteket. Även Svart beskrev att skolbibliotekarien beställer in fysisk och digital litteratur till samlingen, samt att den bör ha fördjupade kunskaper om litteratur för att kunna göra ett sådant jobb bra. Samlingen tar skolbibliotekarien således hand om fysiskt, men även digitalt på skolbibliotekets hemsida och genom biblioteksdatasystemet så att användarna kan se vilka böcker de lånat eller hitta nya bland annat.

Ett annat exempel på att skolbibliotekarierna skulle kunna tolkas som organisatörer är när Gul berättade att skolbibliotekarien för tillfället inte är ute i klasserna så mycket, utan att denne mest finns på biblioteket så att lärarna och eleverna kan gå dit och låna böcker. Hen tyckte att skolbiblioteket mer är; ”en plats som existerar” och att det inte sker så mycket samarbete. Även Brun berättade att hen inte får någon hjälp i sin undervisning av skolbibliotekarien, men att om hen hade bett om det hade hen fått det. Brun menade att det finns ett intresse från skolbibliotekariens håll att samarbeta, men att det inte finns tillräckligt med tid i tjänsten till det och därför är det lärarnas ansvar att ta kontakt;

Absolut finns [det] ett intresse från biblioteket och från bibliotekariens håll, men kanske inte tid och utrymme i ens tjänst och sen så är det själv-ansvar som lärare på vår skola då att ha kontakt med bibliotekarien då och få information... Om jag skulle mejla och fråga 'kan du hjälpa mig med det här?' så skulle jag få ett ja.

Baserat på det som Gul och Vit berättade under intervjuerna kan deras skolbibliotekarier inte uppfattas nå upp till föreläsarens nivå, och tolkas därför som organisatörer.

5.1.2 Föreläsaren

Nivån över organisatören är föreläsaren som engagerar sig mer med dem i och utanför biblioteket (Kuhlthau, 2004). I början av en termin ger de exempelvis en översikt antingen i skolbiblioteket eller i klassrummen över vad som finns i skolbiblioteket och hur det fungerar (Kuhlthau, 2004). Baserat på det informanterna har berättat om skolbibliotekarierna som finns på deras skolor, kan inte alla inordnas på föreläsarnivån.

Blå och Svart beskrev att skolbibliotekarien hade en introduktion. Svart berättade att skolbibliotekarien väldigt sällan kommer till klassrummen, men att när denne kommer är det oftast till nya klasser eller i början av läsåret. Blå beskrev skolbibliotekarien som någon som föreläser och; “de bjuder ju in eleverna till biblioteket också och visar lite mer konkret hur böcker är sorterade och hur man bär sig åt för att låna, hur utlåningsautomaten fungerar och såna saker”. Beskrivningen som Blå ger tyder således på att skolbibliotekarien arbetar som en föreläsare då den informerar om biblioteket. Det faktum att informanterna är medvetna om hur skolbibliotekarien har förmedlat information om biblioteket tyder på att viss kommunikation skett och möjligtvis även samarbete kring informationstillfället. Vit och Brun ansåg inte att skolbibliotekarien kom till klassrummen och presenterade sig, utan det var snarare en önskan från lärarna att det skulle vara så. Brun gav exempel på hur hen tänkte att skolbibliotekarien skulle kunna arbeta i klassrummet, nämligen genom att visa på tillgängligheten med olika medier som finns i biblioteket, samt kunskap om litteratur och biblioteksväsendet i kommunen. Hen berättade dock att bibliotekarien hjälper eleverna i skolbiblioteket med lånekort och lån av böcker så som en föreläsare gör. Skolbibliotekarien på Bruns skola kan således tolkas som en föreläsare.

Huruvida skolbibliotekarien på Guls skola hade de egenskaper som en föreläsare har framgick inte under intervjun. Gul beskrev att hen var ny lärare på sin skola och att biblioteket under tiden varit stängt en period. Gul var således osäker på om skolbibliotekarierna kom till klasserna eller bjöd in dem för att visa skolbiblioteket. Därför var det svårt att avläsa om skolbibliotekarierna på Guls skola kan kategoriseras som föreläsare.

5.1.3 Instruktören

Instruktören är mer samarbetande och stöttande till dem som kommer till skolbiblioteket än organisatören och föreläsaren är (Kuhlthau, 2004). Ett par av informanternas utsagor kan appliceras på denna nivå. Andra utsagor tolkades vara mer som möjligheter för hur skolbibliotekarien skulle kunna arbeta. Av vad Svart berättade kan skolbibliotekarien ses som en instruktör då den kan komma till klassen för att presentera böcker, författare eller genrer, utan någon direkt planering med läraren. Samarbetet är då begränsat och ansvaret fördelat mellan läraren och skolbibliotekarien, på det sätt som instruktören arbetar enligt Kuhlthau (2004). På så sätt lär skolbibliotekarien ut hur specifika resurser kan användas vid tillfällen som är oberoende av varandra, som en instruktör. Svart förklarade dock hur en sådan sak skulle kunna genomföras som ett samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier för att motivera eleverna till läsning ännu mer. Genom att göra boklistor till lärarna tolkar vi skolbibliotekarien som en instruktör som identifierar olika källor för lärande;

Dom alltid gör sin lista av böckerna, vilka nya böckerna finns 2025 till exempel ... ‘aha den här boken jag kan läsa den här terminen och sen jag kan läsa den andra terminen den här boken’ ... så jag tänker det, det är bra att dom kan tipsa i början [på ett] läsar och så göra en lista med mera.

Skolbibliotekarien skulle även kunna tolkas vara instruktör baserat på det som Blå berättade om att skolbibliotekarien kan komma till klassrummet under en svensklektion för att locka till läslust, men också när eleverna ska skriva lite

längre texter. Främst är det Blå som tar kontakt med skolbibliotekarien och ber om till exempel böcker som kan passa det tema som Blå har i sin undervisning just då.

Brun, Vit och Gul berättade att skolbibliotekarien inte kommer till klassrummen, men de förklarade vad de tänkte att skolbibliotekarien skulle kunna göra om de kom. Brun gav exempel på hur skolbibliotekarien skulle kunna samarbeta med lärare i klassrummet genom att; "bibliotekarierna kan absolut bjudas in och kolla, så här jobbar vi och det här är källkritik på internet, det här är källkritik i böcker och i tidningar och så vidare... så det kan bibliotekarier alltid göra, instick i undervisningen." Däremot är bibliotekarien i exemplet inte med i undervisningen, utan observerar lektionen. Samarbetet sker således främst i planeringen av lektionen med läraren och inte under undervisningen, vilket är så som instruktören arbetar (Kuhlthau, 2004).

Vit beskrev skolbibliotekets funktion, och indirekt skolbibliotekarien, som en resurs för både elever och lärare på det sättet att lärarna kan få tips och idéer kring hur de kan arbeta inom vissa områden. Detta kan liknas med instruktörens arbete i att stötta de som kommer till biblioteket i användningen av specifika resurser. Tillsammans kan de alltså samarbeta och planera, men med tydliga ansvarsområden, med skolbibliotekarien som tar fram material, och genom skilda undervisningstillfällen. Dessa tillfällen ansåg Vit behöver ske två eller tre gånger per termin beroende på ämnet, vilket motsvarar instruktörens enstaka undervisningstillfällen;

Det [beror] lite på vad innehållet är eller vad man gör i sina ämnen för i allt behövs ju kanske inte en skolbibliotekarie i klassrummet ... men ja det är ju just det här med som jag sa innan med att ha närvaro i klassen det behöver ju vara kanske två, tre gånger under en termin och så där, behöver inte va så mycket mer.

Guls beskrivning av skolbibliotekarien vid ett bättre samarbete skulle kunna tolkas som en instruktör. Då hade hen kunnat skicka sina elever som ska skriva ett arbete till skolbibliotekarien och hen kunde ha hjälpt till med att hitta källor som eleverna behöver för sitt arbete;

Nu till exempel så har jag väl med mina musikelever så skriver de ett arbete just nu ... om lite världsmusik och så där och lite olika kulturer. Nu är jag inte så insatt i vad det finns för utgångspunkt där, jag har ju mina böcker ... här inne som jag gärna använder ... men där hade man ju kunnat liksom, om samarbetet hade varit lite goare, så hade jag gärna skickat dem dit. ...Det borde jag egentligen göra (tittar bakom sig) jag borde egentligen bara gå dit och kolla vad de har för böcker, det ska jag göra efter det här mötet. Så jag vet att jag kan skicka dem dit.

Gul beskrev att hen efter mötet borde ta kontakt med skolbibliotekarien för att diskutera ett möjligt biblioteksbesök för eleverna. Engagemang att skicka sina elever till skolbiblioteket istället för att låta eleverna sitta med sina datorer krävs också från lärarna, menade Gul. Samarbetet är inte så bra som Gul önskar, hen menade att det hade varit värdefullt för eleverna att kunna få någon

annans åsikt och perspektiv då det finns en vuxen på skolbiblioteket som det går att fråga och söka fakta via;

Men verkligen det hade ju varit svingött om man liksom 'dra till [bibliotekarien] i biblioteket ... dem löser det, de är skitbra' alltså ... för just nu är vi lite mer som två stycken separata delar som kanske har lite mejlkontakt ibland.

Beskrivningen av att skolbibliotekarien och övriga kollegiet inte har mer kontakt än vid enstaka mejlkonversationer, tyder på viss kommunikation. Beroende på mejlens innehåll kan samarbetet ske i olika grad, men eftersom de arbetar enskilt kan inte skolbibliotekarien tolkas som en högre nivå än instruktör (Kuhlthau, 2004). Däremot framgår det också från Gul att hen önskar ett starkare samarbete.

5.1.4 Handledaren

Enligt Kuhlthau (2004) är en central del i handledarens arbete det utökade samarbetet som sker mellan den och lärare. Informanterna gav flera exempel på deras samarbete med skolbibliotekarierna. De gav även exempel på hur samarbetet har sett ut och skulle kunna se ut vid mer tid och resurser som lagändringen om bemannade skolbibliotek eventuellt kan leda till. Baserat på tolkningen av informanternas utsagor kan vissa skolbibliotekarier liknas vid handledare, medan andra inte kan det. Ett genomgående tema i informanternas utsagor, förutom Gul och Bruns, om deras arbete med skolbibliotekarien är att läraren tar kontakt när undervisningen innefattar ett särskilt tema. Vit förklarade att hen i de fallen diskuterar idéer med skolbibliotekarien. Genom att diskutera idéer kring teman och undervisning samarbetar skolbibliotekarien och lärarna till viss del, på så sätt som en handledare samarbetar och planerar med lärare. Blå gav exempel på hur hen har jobbat med skolbibliotekarien kring teman;

Ibland gör vi saker tillsammans i undervisningen. När det slår mig att 'nu skulle skolbibliotekarien kunna komma in och bidra' så har jag skrivit till hen och då kommer hen gärna. Exempel på det kan va att vi har haft ett visst tema i engelskundervisningen och så skriver jag och frågar skolbibliotekarien om hen kan plocka fram böcker som litar med det temat. Nån annan gång så har [eleverna] sett en film i undervisningen och så har jag bett skolbibliotekarien plocka fram dom böckerna som den här filmen bygger på och presentera dom i klassen och så där.

Blå kontaktade och bad skolbibliotekarien att samla ihop böcker som filmen byggde på, samt presentera dem inför klassen. Ibland var det Blå som presenterade böckerna, förklarade hen. På så sätt samarbetade de även under själva lektionen, så som Kuhlthau (2004) beskriver att en handledare gör. Även Svart var inne på samma spår när hen förklarade att skolbibliotekarien ger Svart boktips som hen kan använda i sin undervisning.

Dessa exempel visar på hur en skolbibliotekarie och lärare planerar och samarbetar inför och under ett undervisningstillfälle, som en handledare gör tillsammans med en lärare, enligt Kuhlthaus (2004) beskrivning. Skolbibliotekariens stöd i att navigera mellan källor och resurser synliggörs

också i informanternas utsagor. Då har läraren och skolbibliotekarien delvis samarbetat genom att läraren säger till i förväg vad hen behöver. Dock har de inte planerat detta ihop eftersom det är läraren som säger till skolbibliotekarien vilket material som behövs till undervisningen. Skolbibliotekarien kan därför ses som en handledare eftersom hen föreslår källor som kan användas till undervisningen, samt att hen i exemplet ovan hjälper eleverna att förstå sambandet mellan böckerna och filmerna- mellan olika informationskällor. Gul beskrev ett annat sätt som hen och skolbibliotekarien samarbetar på genom böcker och boktips, då skolbibliotekarien tog initiativet;

Vi [lärare] fick mejla in [till biblioteket] om vi hade läst någon god bok liksom som vi rekommenderar till eleverna... Så bibliotekarien kom med ett förslag... Då mejlade man in om man hade några bra boktips och lite varför man tyckte att det var trevligt.

Blå berättade att skolbibliotekarierna hjälpt eleverna när de skrivit lite längre faktatexter och behövde söka information och källhänvisa. Här skymtar arbetssätt som går att förknippa med handledaren, då Kuhlthau (2004) beskriver den som någon som stöttar elever med källor. Däremot är det något som sällan sker nu för tiden då eleverna söker mer på internet och då är det lärarna som hjälper till, berättade Blå. Gul menade också att skolbibliotekarien skulle kunna hjälpa till med att söka fakta och hitta information om många saker. Hen hade märkt att det kan vara svårt för eleverna att veta vad som är bra eller dåliga källor och då tyckte Gul att samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarier borde förbättras. På det här sättet har skolbibliotekarierna kvalitéer som kan tolkas vara desamma som en handledares, då de stöttar i informationssökning (Kuhlthau, 2004). Till viss del samarbetar skolbibliotekarierna med lärarna, men de stödjer inte strategiskt eleverna i deras sökande efter källor även om Blå och Gul uppfattade det som att de tidigare gjort det eller skulle kunna göra det.

Alla informanter uttryckte en önskan om mer samarbete. Om lagändringen till exempel skulle leda till att skolbibliotekarien jobbade längre och fler timmar gentemot skolan trodde Blå att de kunde få ett bättre samarbete som blir mer återkommande och tätare. Detta var något som Gul hoppades på, och särskilt att både lärare och skolbibliotekarier skulle ta initiativ. Vid ökade resurser och tid mot skolan skulle skolbibliotekarier och lärare alltså kunna arbeta mer tillsammans och då skulle skolbibliotekarien kunna utföra de uppgifter som en handledare eller rådgivare gör.

5.1.5 Rådgivaren

För att nå en högre nivå som rådgivare bör skolbibliotekarien ha ett större samarbete med lärare, de behöver vara som partners (Kuhlthau, 2004). Hur det kan utmynna sig gav informanterna olika exempel på, bland annat när de jämförde lärare och skolbibliotekariers mål. Även i dessa utsagor varierade lärarnas förståelse av skolbibliotekariens arbete med hur det är och skulle kunna vara. Ett arbete som skolbibliotekarierna skulle kunna utföra var enligt Gul om den kom till klassrummen oftare och flytande genom terminen, vilket kan liknas med hur rådgivaren stöttar elever under en längre period. Hen hade en förhoppning om att det skulle bli en konsekvens av lagändringen. För att samarbetet ska flyta på bra tyckte Blå att skolbibliotekarien ska kunna erbjuda

något som hen som lärare inte kan erbjuda, en annan metod och således kompetens som Blå inte har. Skolbibliotekarier och lärare är intresserade av samma sak och kan arbeta på olika sätt för att nå det målet;

Ja, jag känner väl att det jag vill få ut av [samarbete] det är ju att bibliotekarien ska erbjuda nånting som jag inte kan erbjuda och så, kunna berika min undervisning på något sätt och i slutändan så är vi intresserade av samma sak jag och bibliotekarien. Vi vill ju att eleverna ska tycka det eller bör tycka att det är roligt att läsa och bli intresserade av böcker och litteratur och då kanske vi har lite olika sätt att väcka den eller försöka väcka den läslusten då.

Den här förklaringen visar på en annan koppling mellan skolbibliotekarien och rådgivaren. Genom att Blå ansåg att skolbibliotekarien och lärare har samma uppgift kan det innebära att de uppfattas vara pedagoger på samma nivå, och således som partners.

Gul verkade också se yrkesgrupperna på liknande sätt då hen påpekade att personalen har samma mål. Hen jämförde dessutom lagändringen om bemannade skolbibliotek med när lärarlegitimation infördes och lade även till hur en sådan sak bidrar till att höja professionernas status. Gul talade dessutom om att en skolbibliotekarie får handskas med elever på samma sätt som lärare gör, nämligen genom att bygga relationer med dem och ha intresse för dem, samt att detta kräver social kompetens. Samtliga informanter ansåg att det är viktigt att skolbibliotekarien har en bra kontakt med både lärare och elever på skolan, på det sätt som en rådgivare har genom kontinuerlig support (Kuhlthau, 2004). Blå menade därtill att det är viktigt att skolbibliotekarien tycker att arbetet med elever är någonting roligt;

Det är väl som många andra verksamheter som rör ungdomar och skola och undervisning och så där, att det gärna blir lite personbundet också, alltså att samarbetet mellan mig och en skolbibliotekarie är ju i ganska hög utsträckning avgörs av hur pass det klickar mellan skolbibliotekarien och eleverna och även skolbibliotekarien och mig...[Om] den här personen ser det liksom som tvångskommendering i två timmar så blir det inte jättebra antagligen utan det behöver vara någon som tycker att 'ja, det ska bli kul'... Att skolbibliotekarien tycker att arbetet med elever är roligt och inte någonting som ingår i jobbet som man är tvungen att göra.

Även Brun och Vit förklarade varför skolbibliotekarien borde ha en bra relation med eleverna och hur det skulle kunna gå till. Vit berättade att man kan engagera till läsning på ett lite mer kreativt sätt istället för att bara rekommendera böcker till eleverna genom att introducera författare, historia eller vikten av litteratur. Något som Vit ytterligare diskuterade var hur skolbibliotekarien ska vara öppen för idéer, andras synsätt och så vidare och på så vis tillhandahålla litteratur och information för alla så att eleverna också känner sig trygga och välkomna. Återigen visar bibliotekarien då uppmuntran och stöd för eleverna. För att lyckas med det menade Brun att skolbibliotekarien bland annat behöver mer engagemang;

Att man kanske också lär känna eleverna på skolan- vilka är det som går här? 'Ah okej, vi har väldigt många estet, musik- inriktade och då kanske vi kan ta fram såna böcker eller ha ett sånt projekt'... men också att se till vad det är för person som jag har framför mig, det är ju bland det viktigaste, att liksom linda in den till litteraturens värld.

Enligt Brun skulle skolbibliotekarien även kunna engagera eleverna till att göra planscher om olika ämnen och stödja dem i deras användning av resurser och informationssökningsprocess till en sådan uppgift, vilket också är en del av rådgivarens uppdrag (Kuhlthau, 2004). Även i Svarts beskrivningar kan skolbibliotekarien uppfattas som en rådgivare i och med att den försöker bidra till elevernas läsning genom att skapa intresse, prata genrer, ställa frågor och så vidare med dem. Hen tryckte däremot extra på vikten av att skolbibliotekarien känner eleverna så pass väl att den skulle kunna ge eleverna extra anpassningar. Till exempel översättningar, bilderböcker eller ljudböcker till de som har det behovet. Ett sådant arbete är också ett verktyg till att uppmuntra samt stötta elevernas användning av resurser.

Vit har märkt att eleverna har dålig läsförståelse och tänkte att skolbibliotekarien skulle kunna stötta eleverna och förbereda dem för framtiden. Skolbibliotekarien kan i så fall tolkas som en rådgivare. I annat fall önskade Vit ett samarbete genom att skolbibliotekarien är med under vissa undervisningsmoment för att också se vilket behov eleverna har och på så sätt kunna ge dem mer och bättre stöd. För att skolbibliotekarien ska kunna uppmuntra och stödja elevers utveckling behöver den vara medveten om var eleverna befinner sig språkmässigt och kunna utmana dem baserat på det, speciellt de med annat modersmål än svenska menade Vit. Hen förklarade också hur skolbibliotekarien kan bidra till att utmana elever;

[Eleverna] läser så dåligt märker man när de läser vanliga faktatexter på lektionerna eller andra texter, så någon som kan motivera elever att upptäcka den världen [är en] jätte viktig egenskap.... I mitt ämne så kanske det finns elever som jag ser har en väldigt, väldigt bra kunskap i ämnet och behöver utmaningar. Då kan jag också använda mig utav [skolbibliotekarien] för att hitta material... Då brukar det sluta med att skolbibliotekarien ber mig skicka eleven till dem.

Vits utsaga pekar på ett starkare samarbete då de båda arbetar tillsammans och stöttar eleven samtidigt som de kompletterar varandra- läraren märkte ett behov hos eleven och skolbibliotekarien kunde hjälpa till att möta det behovet. Arbetet och kommunikationen mellan läraren och skolbibliotekarien verkar dessutom ske nära. Vit sade att det även gäller elever som inte läser någonting alls eller de som läser samma saker. Skolbibliotekarien förstår dessutom varför eleverna vänder sig till hen, samtidigt som ett sådant stöd som att utmana dem förbereder dem inför framtiden, vilket en rådgivare gör (Kuhlthau, 2004). Svart uppfattade att hen har en bra kontakt med skolbibliotekarien, och Gul berättade under intervjun att skolbiblioteket ligger precis utanför hens dörr och att hen och skolbibliotekarien har bra kontakt då de ibland pratar med varandra. Relationen mellan dem skulle kunna liknas med ett partnerskap, som även kan sänka barriärerna och underlätta i ett framtida samarbete. Hen menade också att

det är fullt möjligt för en lärare att gå en hel dag utan att träffa skolbibliotekarien på grund av att Gul inte har märkt om det är så mycket samarbete mellan bibliotekarierna och resten av skolan.

Vid några stunder under intervjun jämförde Gul med hur hans skolbibliotekarie var när hen gick i skolan. Då fanns skolbibliotekarien där och man kunde gå dit och få hjälp. Till exempel talade hen önskvärt om den hjälpen som skolbibliotekarien gav hen när Gul hade skoluppgifter. Skolbibliotekarien hade en god relation till eleverna och stöttade dem i deras informationsanvändning, som en rådgivare. Gul skulle således kunna önska liknande arbete och kompetenser från sin skolbibliotekarie. Vit berättade också lite om skolbibliotekarien från hans skolgång, och tackade hen för att Vit började läsa och "upptäckte den världen". Återigen var det här en önskvärd situation med en skolbibliotekarie som stöttar och uppmuntrar eleverna med deras läsning, så som en rådgivare gör enligt Kuhlthau (2004).

Blå jämförde och liknade skolbibliotekarien med lärare och deras erfarenheter på olika sätt och på så vis kan de se den som en partner och således som en skolbibliotekarie på rådgivarens nivå. Svart uppfattade också att hen har en bra kontakt med skolbibliotekarien och hans beskrivningar av skolbibliotekarien kan därför också liknas vid en rådgivare. Alla informanter talade även om vikten av att skolbibliotekarien har en bra relation till lärarna och eleverna, men ingen talade om det som att det i praktiken var så på skolan. Brun påpekade dessutom hur ett engagerande och kreativt arbete för att stötta eleverna och utöka samarbetet med lärare kräver mer resurser i form av tid och pengar, samt skolbibliotekarier. Gul och Vit lyfte hur deras gamla skolbibliotekarier arbetade för att ge exempel på vilka attribut som är positiva hos skolbibliotekarier. Dessa kan tolkas som rådgivarens attribut då de hade en bra kontakt till eleverna och stöttade dem väl (Kuhlthau, 2004).

5.2 Möjligheter och svårigheter med samarbete

Under intervjuerna framkom samarbete som en del av skolbibliotekariers yrkesuppdrag. Till exempel skolbibliotekariers och lärares arbete med språklig och digital förmåga hos eleverna, men även lagändringens möjliga påverkan på samarbete. Vi tolkar i detta avsnitt om dessa faktorer kan bidra positivt eller negativt till samarbete- om de är möjligheter eller svårigheter. Dessa möjligheter eller svårigheter till samarbete tolkas även kunna påverka en skolbibliotekaries pedagogiska nivå. Således ämnar detta avsnitt att svara på forskningsfråga två, "vilka möjligheter och svårigheter kan anas för att uppnå en högre pedagogisk nivå?"

5.2.1 Möjligheter

Ett exempel på en möjlighet som leder till samarbete är skolbibliotekariernas arbete med språklig förmåga hos eleverna. Under intervjuerna har informanterna berättat om läsfrämjande arbete för att höja elevernas läslust, samt vilka positiva effekter som detta skulle kunna ge. Brun trodde och hoppades att elevers läslust kommer från en god läsförmåga, samt att det i sin tur gör att eleverna lär sig mer. Hen tänkte att många är medvetna om detta, men att det i praktiken är svårt att genomföra och att det är där som skolbibliotekarien kan stötta. Blå ansåg också att skolbibliotekarien bidrar mycket med språklig förmåga och att skolbibliotekets viktigaste funktion är att

locka elever till att läsa. Hen berättade om lagändringen och hur det skulle kunna påverka det läsfrämjande arbetet och samarbetet;

[Bibliotekarien kan komma] upp till klassrummen och prata om nyutgivna böcker eller nyinköpta böcker, kanske prata om det som trendar i någon Booktok (en sida av TikTok där man ger boktips och pratar litteratur) eller nåt sånt och visa exempel. Alltså vad som trendar på Booktok, det har lärarna koll på, men att faktiskt se de här böckerna i verkligheten då och att de finns till och låna några hundra meter härifrån. Det är inte alltid de är medvetna om så det skulle jag nog kunna tänka mig kan bli en följd.

Baserat på Blås förklaring kan lagändringen ses som en möjlighet för att skolbibliotekarien kan komma och presentera böcker i högre utsträckning än vad Blå beskrivit att den gör idag. Lagändringens krav om bemanning kan alltså leda till att skolbibliotekarien arbetar fler timmar mot skolan. Då finns tid för skolbibliotekarien att samarbeta mer med lärare och på så sätt nå en högre pedagogisk nivå. Gul hoppades att lagändringen skulle leda till att skolbiblioteket är öppet mer än det varit hittills och att det hindrar nedprioriteringar av det, till exempel ekonomiskt;

Det sätter väl lite mer press på att man faktiskt måste ha det på skolan... Du kan inte ha ett skolbibliotek som är öppet vart annan torsdag mellan 10 och 12 liksom... att det blir på något sätt en prioritet att om någon blir sjukskriven så behöver du faktiskt ha någon som kommer in och jobbar ... du kan inte bara stänga.

Gul tyckte också att man borde stärka samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarier när det gäller elevernas informationssökning och hantering. Arbetet med digital kompetens och MIK skulle således kunna ses som möjligheter till samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier, då det nu är mycket fokus på läsning och språklig förmåga, enligt Gul. Hen var lite osäker på huruvida skolbibliotekarierna kunde hjälpa till med informationssökning på datorerna, men ansåg att de säkert hade kunnat hjälpa till;

När man läser och så vidare så är det ju på samma sak med internet. Jag tänker det är ju egentligen inget annorlunda med att läsa en text, alltså en källa, på nätet och på bok. Det är ju två olika typer men du läser ju fortfarande text på något sätt så [skolbibliotekariens] kunskap borde ju också innefatta internetkällor tycker jag.

Brun och Gul poängterade en annan egenskap, och möjlighet, som de såg som viktig, nämligen utbildning. Brun ansåg nämligen att en skolbibliotekarie absolut bör vara utbildad. Gul hade en liknande åsikt och menade att en skolbibliotekarie ska kunna "sina grejer" och vara intresserade av kunskap. På så sätt blir skolbiblioteket ett ställe där man som elev alltid kan få hjälp, samt att en sådan miljö är väldigt viktig att ha då skolmiljön kan upplevas som hätsk enligt Gul. Vit och Blås beskrivningar liknar Guls utsaga om skolbiblioteket. Vit menade på att en av skolbibliotekariens viktigaste uppgifter är att på olika sätt få eleverna att komma till skolbiblioteket eftersom det är något som sällan

sker nu, vad hen märkt. Informanterna uttryckte flera tankar och idéer kring skolbiblioteket och hur man får eleverna att vilja gå dit. Det skulle därför kunna finnas goda möjligheter för skolbibliotekarier och lärare att kunna samarbeta kring detta. För att få eleverna att komma till biblioteket önskade Vit till exempel att skolbibliotekarien kunde skylta med boktips i korridoren och på så sätt få eleverna att komma dit och få stöd i sitt arbete. Blå var också inne på att skolbibliotekarien ska locka eleverna till biblioteket genom utåtriktat arbete;

Redan nu finns ju såklart den lilla hyllan eller den displayen nere i biblioteket men det är inte alltid som eleverna har en naturlig väg in på biblioteket sådär, om de inte direkt blir nertvingade till biblioteket... Så på samma sätt med metaforen med Mohammed och berget och så där va... om inte Mohammed kan komma till berget så får berget komma till Mohammed.

Vit tänkte inte att en skolbibliotekarie alltid behöver vara med i undervisningen, utan att det beror på innehållet i ämnet. Svart tänkte också att frekvensen av skolbibliotekariens samarbete med lärare beror på vad för typ av läsaktivitet som sker eller ska ske. Blå sade att skolbibliotekariens delaktighet beror på vad de gör i undervisningen. Till exempel berättade hen att de i årskurs åtta arbetat med satsanalys och att skolbibliotekarien inte varit inblandad i det. När de läste skönlitteratur var dock skolbibliotekarien med mer i undervisningen. Beroende på vad som sker i undervisningen och i ämnet som eleverna läser, kan de vara antingen möjligheter eller svårigheter till att lärare och skolbibliotekarier samarbetar.

5.2.2 Svårigheter

Ett exempel på en svårighet till samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier skulle kunna vara något som Gul påpekade. Hen menade att det finns intresse från skolbibliotekarien att samarbeta, men inte så mycket från lärarna. I nuläget blir bristen på intresset för samarbete därför en svårighet för att det ska fungera bra och då behöver det ske från både skolbibliotekarier och lärare. Gul ansåg även att det kräver lite engagemang från lärarna att skicka elever till biblioteket istället för att eleverna bara ska söka på datorerna och således bara få hjälp av lärarna och inte bibliotekarierna. Arbetet som rör digital kompetens, MIK, samt källhantering och kritik berättade däremot Blå och Vit att det är dem som lärare som har hand om i undervisningen. De har inte uppfattat att skolbibliotekarien arbetar med det med eleverna. I stor utsträckning är det lärarna som undervisar eleverna i källkritik eftersom användningen av fysiska källor minskat och det är dem som skolbibliotekarierna stöttade eleverna med. Här skulle det således kunna vara arbetsfördelningen mellan lärare och skolbibliotekarier som är en svårighet till samarbete då deras kompetenser kring källkritik skulle kunna sammanfogas. Arbetsfördelningen verkar enligt Blå och Vit ha förstärkts med tiden då internet tagit större del av elevernas undervisning och då kan internet ses som en svårighet till samarbete som gör att skolbibliotekarier tolkas som en lägre nivå.

Vit ansåg att skolbibliotekarier kan mycket om skolan och deras uppdrag och bidrar därför till en trygg plats. Således kände Vit att hen kan lämna mycket av arbetet till skolbibliotekarien då den vet vad den gör. Däremot skulle skolbibliotekariens kunskap på så vis kunna ses som en svårighet till samarbete, då Vit låter skolbibliotekarien utföra arbetet själv. På så vis

försämras samarbetet och skolbibliotekarien kan upplevas ha en lägre pedagogisk nivå.

Svart nämnde i förbifarten att skolbibliotekarien på Svarts skola är utbildad och väldigt professionell. Hen talade gott om skolbibliotekarien, dess arbete och upplevde den som hjälpsam vilket skapar möjligheter till samarbete. Emellertid tänkte Svart att lärare kanske stör, vilket också blir en svårighet för samarbete;

Det är bara jag säger en lista och så kan [skolbibliotekarien] beställa, så det är alltid en hjälp... Det jag tänker att [bibliotekarierna] och eleverna de gör ett jättestort arbete, annars tror jag vi som lärare bara är vilse och i vägen för man behöver tips.

Blå trodde inte att lagändringen kommer att påverka skolans verksamhet i någon större utsträckning. Dels för att det redan finns ett integrerat skolbibliotek i anslutning till Blås skola, dels för att skolbibliotekarierna som jobbar där har några timmar dedikerade till skolan. När det gäller samarbetet trodde Vit och Svart att det kommer fortsätta som tidigare i och med att skolbiblioteket är bemannat och personalen har rätt kompetens. Brun trodde inte att lagändringen skulle leda till någon förändring. Hen menade detta eftersom det inte står i lagen hur många timmar det gäller och därför skulle skolor kunna tolka det som att de endast behöver bemanning av en skolbibliotekarie en timme i veckan, till exempel. Med så lite tid blir det svårt för skolbibliotekarien att hinna med annat arbete utanför skolbiblioteket, så som samverka med lärare, och då riskerar den att fastna som organisatör. Det faktum att skolorna redan svarar på kravet om bemanning på skolbibliotek skulle kunna vara en svårighet till samarbete, då de möjligtvis anser att problemet redan är löst. Om de inte skulle haft personal på skolbiblioteket, skulle huvudmannen kanske anlita någon med större befattning. Svårigheten skulle också kunna ligga i att lagen är så tolkningsbar som den är.

En ytterligare svårighet till samarbete är bristen på tid och resurser. Blå menade att det är möjligt att bortprioritera skolbiblioteksverksamheten på grund av ekonomi eftersom skolan konkurrerar om budgeten tillsammans med resten av kommunen;

Alltså skolverksamheten är ju i högsta grad styrd av budget och huvudmännens allra viktigaste uppgift är att få budgeten att gå ihop, det är ju inte att eleverna ska lära sig en massa saker utan det är att få budgeten att gå ihop och eftersom skolan är kommunal och så där så konkurrerar vi ju om samma pengar som äldreården och en del annat och då måste vi liksom försvara dem pengarna vi får ... så tyvärr tror jag inte det kommer och leda till att jättemånga bibliotekarier anställs på skolorna och så.

Flera av informanternas utsagor kan ses som möjligheter och svårigheter till samarbete, eller både och. Skolbibliotekariernas arbete med språklig förmåga och läsfrämjande arbete var en möjlighet till samarbete som informanterna gav flera exempel på. Gul talade även om hur elevernas MIK skulle kunna stärkas genom lärares och skolbibliotekariers samverka. Faktorer som försvårar samarbetet är bland annat bristen på intresse av det från lärarna. Flera av

informerarna menade att initiativet bör komma från både skolbibliotekarierna och lärarna. Arbetsfördelningen mellan dem skulle också kunna försvåra samarbetet, då professionerna ofta arbetar självständigt. Under intervjuerna framgick det även att lärarna kan uppleva att de stör skolbibliotekarierna, och då undviker de samarbete. Dessutom leder bristen på tid och resurser till att skolbibliotekarierna och lärarna inte kan samarbeta. Om lagändringarna leder till ökad bemanning skulle dock samarbetet kunna stärkas, men eftersom lagen är tolkningsbar och informanternas skolor redan hade viss bemanning av skolbibliotekspersonal, trodde inte informanterna att lagändringarna skulle påverka samarbetet väsentligt. Ytterligare faktorer som kan påverka samarbetet är undervisningens ämne, då vissa informanter upplevde att särskilda ämnen eller teman kan stärkas av samarbete med skolbibliotekarien och vissa inte. Slutligen ansåg några informanter att det är positivt om skolbibliotekarien är utbildad och kunnig, eftersom de då kan bidra mer i deras arbete tillsammans. Däremot kan det också påverka samarbetet negativt då lärare kan uppleva att de kan överlämna arbete till skolbibliotekarien, vilket gör att de väljer att arbeta separat istället för tillsammans. Således finns det olika faktorer som kan påverka hur skolbibliotekarier och lärare samarbetar, och således vilken pedagogisk nivå som skolbibliotekarier kan ha.

6 Diskussion & Slutsats

Här presenteras först en diskussion av resultat och analys, samt en återkoppling mellan dem och tidigare forskning. Därefter redogörs uppsatsens slutsatser och förslag på vidare forskning.

6.1 Diskussion

Under avsnittet diskuteras informanternas utsagor kring skolbibliotekariers arbete och kompetenser, samt samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier. Detta jämförs med tidigare forskning. En reflektion av teori, metod och urval, samt hur undersökningen kan ha påverkat framtida samarbete, behandlas även här.

6.1.1 Pedagogiska nivåer & Skolbibliotekarieroller

Under uppsatsen har både ”roll” och ”nivå” använts för att förklara skolbibliotekariers yrkesuppdrag och arbete. ”Nivå” har använts till Kuhlthaus (2004) teori och ”roll” när skolbibliotekariens yrkesuppdrag benämns. De pedagogiska nivåerna ingår i skolbibliotekariers yrkesuppdrag medan roller är mer övergripande. En jämförelse skulle därför kunna göras av Kuhlthaus (2004) pedagogiska nivåer och AASL:s (2009) skolbibliotekarieroller som Elkins (2018) och Stevenson (2019) använt och skrivit om. Eftersom teorierna till stor del liknar varandra, underlättar det avsnittets jämförelse mellan studiens resultat och Elkins (2018) och Stevensons (2019) resultat.

Rollen som lärare kan liknas med nivån som rådgivaren då båda har ett stort pedagogiskt fokus, enligt AASL (2009) och Kuhlthau (2004). Programadministratören kan liknas med organisatören då deras arbete till stor del är administrativt och inte användare-fokuserat (AASL, 2009; Kuhlthau, 2004). De andra rollerna och nivåerna är dock svårare att likställa då de varierar i arbetsuppgifter och egenskaper. Till exempel liknar många av attributen hos instruktionspartnern och informationsspecialisten, rådgivarens och handledarens attribut. Bland annat samarbetar de med lärare och hjälper eleverna med deras informationshantering, men andra delar av rollerna stämmer inte överens. Exempelvis arbetar informationsspecialisten med upphovsrätt, vilket ingen av de pedagogiska nivåerna uttryckligen gör (AASL, 2009; Kuhlthau, 2004).

Kuhlthau (2004) skriver att rådgivaren är den nivån som eftersträvas, precis som AASL (2009) skriver att de viktigaste rollerna är de där pedagogik är centralt, alltså läraren, informationsspecialisten och instruktionspartnern. Tolkningen av resultatet visar att Blå och Svarts beskrivningar av deras skolbibliotekarie skulle kunna liknas vid en rådgivare. De andra lärarna, Vit, Brun och Gul beskriver deras skolbibliotekarie på ett sätt som kan tolkas vara en rådgivare, men de når inte hela vägen upp på grund av brist på tid och resurser. Analysen visar således att samtliga informanter verkar se det som önskvärt med en skolbibliotekarie som har kvalitéer av en rådgivare. En pedagogisk skolbibliotekarie som bidrar till elevernas undervisning, och som man även kan samarbeta väl med, värdesätts.

Ett stort fokus hos flera av informanterna var att skolbibliotekarien arbetar med litteratur, vilket är en viktig uppgift för organisatören. Eftersom sådant arbete inte har någon direkt koppling till eleverna får det en lägre prioritet och mindre

schemalagd tid skriver Stevenson (2019). Däremot verkar det som att lärarna i denna studie ser det som ett viktigt arbete då flera av dem tog upp det under intervjuerna. Att skolbibliotekarien har lite schemalagd tid är också något som tas upp av informanterna som problematiskt då det försvårar skolbibliotekariens arbete och möjlighet till att stötta elever och samarbeta med lärare. Informanterna menar att skolor i nuläget har få resurser, och skolbiblioteken och skolbibliotekarierna är inga undantag till detta. Trots den uppdaterade lagen tror majoriteten av informanterna inte heller att läget kommer förbättras avsevärt. Förutom de ekonomiska faktorerna beror det även på att lagen är tolkningsbar, enligt informanterna.

Läsning var också centralt för flera av informanterna, men skrivkunighet och MIK var delar av skolbibliotekariens arbete som endast några av informanterna berättade om. När de gjorde det var det dessutom påtagligt att det var ett arbete som tidigare kunde genomföras av skolbibliotekarien, men inte längre i lika stor utsträckning på grund av att lärarna arbetar med det. Vissa informanter tog även upp vikten av samarbete mellan dem och skolbibliotekarier, inför och under lektioner. Dessa ämnen skrev Elkins (2018) om, samt förklarade hur arbetet med litteratur, läsning och skrift är så vanligt som det är på grund av att de är de mest centrala och äldsta arbetsuppgifterna som bibliotekarier har. Angående MIK skriver Stevenson (2019) att lärarna bad skolbibliotekarier om lektioner kring det, men att det inte skulle ske med läraren och skolbibliotekarien tillsammans. Resultatet i denna studie visar att informanterna inte ber deras skolbibliotekarier om MIK-undervisning, åtminstone inte längre. Eftersom samarbete är av stor vikt är det beklagligt att potentiella gemensamma undervisningstillfällen inte sker. De är tillfällen där lärare och skolbibliotekarier skulle kunna slå samman sina kompetenser och stötta elever ännu mer. Det gäller särskilt då skolor och dess personal har begränsade resurser, som informanterna tog upp, och då skulle gemensamt arbete kunna underlätta.

6.1.2 Möjligheter och svårigheter med samarbete

Tidigare forskning beskrev bland annat samarbete och bristen på det mellan skolbibliotekarier och övrig skolpersonal. Informanternas utsagor handlade också om samarbete. Enligt dem fanns det ett visst samarbete, men det var av varierande grad och det skulle kunnat ske mer enligt informanterna. Enligt de akademiska bibliotekarierna i Donaldson et al.s (2022) studie framgick det att lärare och skolbibliotekarier tillsammans schemalägger att elever ska gå till skolbiblioteket. Informanterna förklarade att eleverna går till biblioteken, antingen själva eller tillsammans med lärarna för att låna böcker. Huruvida lärarna och skolbibliotekarierna schemalägger detta tillsammans framgick inte i intervjuerna. Däremot ville Gul gärna gå till skolbiblioteket och diskutera med dem om att skicka sina elever dit så att de skulle kunna hitta information till de arbeten de arbetar med. Gul berättade även att skolbibliotekarierna hade skickat mejl om att lärarna kunde rekommendera böcker som de sedan kunde tipsa eleverna om. Svart berättade att skolbibliotekarien kommer och tipsar om olika böcker som eleverna kan tänkas vilja läsa. Hen menade också att det på biblioteket fanns boknyheter som det tipsades om och även annonser om tips på författarböcker. Dessa exempel kan ses som uppsökande verksamhet som är en del av skolbibliotekariens arbete och ett verktyg för att synliggöra deras yrkesuppdrag (Donaldson et al., 2022).

Enligt Gärdén (2017) är det oftast skolbibliotekarier som initierar ett samarbete, men enligt informanterna är det många gånger lärarna som kontaktar skolbibliotekarierna om de önskar samarbeta. I Gärdéns (2017) studie var perspektivet utifrån skolbibliotekarierna medan perspektivet i denna var lärarnas. Därför är det inte konstigt att skolbibliotekarierna eller lärarna anser att det är dem som initierar samarbeten, oavsett kan vi inte veta hur det faktiskt är. Enligt Brun har skolbibliotekarien på hans skola inte tid att göra något annat än att ta hand om skolbiblioteket den dag som denne är närvarande, men om Brun skrivit till skolbibliotekarien och frågat hade denne gladeligen ställt upp och samarbetat. Detta kan bekräfta det Centerwall (2022) skriver om att samarbete är viktigt för skolbibliotekarier. Om lärare samarbetar och planerar tillsammans med skolbibliotekarien att denne ska komma till klassrummet och berätta om sin verksamhet kan elever få kunskap om biblioteket (Reeves et al., 2024). Svart och Blå bjöd in skolbibliotekarierna till klassen på deras skola. Blå gjorde detta för att skolbibliotekarien kan erbjuda en kompetens som Blå inte har, varav avsaknad av kompetens är en anledning till samarbete som Centerwall (2024) identifierade. Blå menade att skolbibliotekarien då ska tillföra något utöver hans undervisning så att det leder till att eleverna i slutänden får upp intresset för läslust och att lära sig mer. Dock är det svårt att veta vad dessa kompetenser skulle kunna vara eftersom Blå menade att lärarna redan har många av de kompetenser som skolbibliotekarien har. Exempelvis undervisar lärarna i MIK för att eleverna använder digitala källor medan skolbibliotekarien enligt Blå undervisar i fysiska källor.

Skolbibliotekarier tar sig an flera roller i skolan (Kuhlthau, 2004). På Gul och Vits skolor har skolbibliotekarierna egenskaper som liknar organisatörens nivå eftersom de befinner sig i biblioteken. Skolbibliotekarien på Bruns skola kan tolkas vara på organisatörsnivå, men eftersom Brun berättade att skolbibliotekarien hjälpte eleverna där kan den också tolkas som en föreläsare. De skolbibliotekarier som arbetar på Blå och Svarts skolor kan också tolkas som högre pedagogiska nivåer utifrån vad de har berättat. Bibliotekarierna på Gul och Vits skolor kan även de tolkas som högre nivåer men det är svårt att veta utifrån deras utsagor då de inte visste om skolbibliotekarierna hjälper eleverna när dessa är på biblioteken. Några informanter uttryckte att samarbetet med skolbibliotekarierna var bra, dock önskar samtliga att samarbetet utvecklas och sker mer frekvent.

Budget och bristande stöd kan orsaka svårigheter för skolbibliotekarier att utföra sina arbetsuppgifter och samarbeta enligt McPherson (2020), vilket även blev tydligt i informanternas utsagor. Blå beskrev att huvudmän ska uppfylla kravet om att ha ett bibliotek på skolan från och med lagändringen, men på grund av att skolan konkurrerar om budgeten med andra i kommunerna kan det vara svårt att ha en skolbibliotekarie som gör mer än organiserar skolbiblioteket. Det var något som man skulle kunna uttyda även från Vit och Brun där skolbibliotekarien antingen inte jobbade endast mot skolan eller att skolbiblioteket bara hade öppet en dag i veckan.

Kommunikations och samarbetsförmåga är något som är viktigt för en skolbibliotekarie menade McPherson (2020) och det uttryckte även Blå och Gul. De ansåg det viktigt att skolbibliotekarien kan kommunicera och ha en bra relation mellan dem och eleverna, men även mellan skolbibliotekarien och

lärarna. I skollagen (SFS 2010:800) står det skrivet att skolbibliotek inte endast är till för elever utan att det även är avsett att vara en resurs för lärare i deras undervisning. Detta märktes i denna undersökning då majoriteten av informanterna berättade hur de kunde låna material och få tips till sin undervisning på biblioteket. Det går emot den studie som Loh et al. (2021) utförde i Singapore, där lärarna ansåg att skolbiblioteket endast var till för eleverna.

6.1.3 Kuhlthaus nivåer

Mellan de olika nivåerna i Kuhlthaus (2004) teori finns det en fin gräns där nivåerna flyter in i varandra. Ibland har det varit svårt att urskilja hur informanternas svar kunde tolkas och därför är nivåerna framskrivna på ett liknande sätt i resultatet. Instruktören har kontakt med läraren och de har olika ansvarsområden medan handledaren planerar med läraren en tid innan och integrerar undervisningstillfället så att det passar med annan undervisning (Kuhlthau, 2004). Blå berättade exempelvis att hen ber skolbibliotekarien komma till klassen för att tipsa om böcker. Beroende på hur mycket planering som ligger bakom dessa tillfällen kan skolbibliotekarien uppfattas som både instruktör och handledare, enligt analysen. Svart berättade att skolbibliotekarien ger boktips och även detta flyter in i varandra och därför kunde det tolkas som att skolbibliotekarien antingen uppfattas som instruktör eller handledare.

På grund av att nivåerna flyter in i varandra skulle den skolbibliotekarie som Gul har på sin skola kunna liknas med en organisatör för att Gul menade att skolbibliotekarien håller sig mest i biblioteket. Skolbibliotekarien skulle också kunna tolkas vara en handledare då Gul berättade att skolbibliotekarien hade skickat mejl och bett om olika boktips från de andra lärarna. Handledare och lärare tar kontakt med varandra enligt Kuhlthau (2004). Gul berättade dock inte mer om vad skolbibliotekarien sedan gjorde med informationen denne fick av lärarna och därför var det svårt för oss att tolka vilken nivå Guls skolbibliotekarie skulle kunna ha.

Utifrån vad Brun berättade om den skolbibliotekarie som jobbar på hens skola, kan den tolkas vara på föreläsarens nivå. Trots att skolbibliotekarien inte har tid att vara någon annanstans än i skolbiblioteket, har den andra uppgifter på skolbiblioteket än att endast hålla ordning och låta eleverna leta själva. Eftersom Brun ansåg att det är lärarnas ansvar att ta kontakt med skolbibliotekarien skulle det kunna ske samarbeten som Brun inte känner till.

Vits utsagor kan tolkas som att skolbibliotekarien är en organisatör eftersom den är på biblioteket och enligt Vit inte kommer ut till klasserna. Men skolbibliotekarien skulle också kunna uppfattas som en högre nivå i och med att Vit berättat om ett visst samarbete som sker när skolbibliotekarien ber lärarna skicka elever som behöver mer utmaning till skolbiblioteket.

Med endast informanternas utsagor kan det vara svårt att med säkerhet veta var skolbibliotekarierna kan kategoriseras på för nivåer eftersom de flyter in i varandra. Gränsdragningarna är särskilt svåra när vi inte vet om skolbibliotekarierna gör mer på skolorna än det informanterna säger eller vet om. Skolbibliotekarierna på Svarts och Blås skolor kategoriseras som

rådgivarenivån baserat på tolkningen som gjordes i analysen. Exempelvis framställs skolbibliotekarierna som lärare, att de har samma uppgifter och att de är som partners som är intresserade av samma sak. Skolbibliotekarierna tolkas även som organisatör, föreläsare, instruktör och handledare eftersom de pedagogiska nivåerna är hierarkiskt ordnade (Kuhlthau, 2004). Nivåerna flyter således in i varandra och det är möjligt att skolbibliotekarierna innefattar flera nivåer samtidigt baserat på det informanterna sagt. Däremot innebär det också att det är möjligt att skolbibliotekarier tolkas som endast organisatör, även om den skulle ha liknande attribut som en instruktör, som för Vits skolbibliotekarie. Hade nivåerna inte varit över- och underordnade varandra skulle skolbibliotekariernas yrkesroller kunnat innefatta flera av de pedagogiska nivåerna och således fördjupas.

Organisatören kan ses som en paradox eftersom den inte interagerar med någon, utan huvudsakligen organiserar biblioteket så att besökare klarar sig själva (Kuhlthau, 2004). Om de självgående eleverna behöver hjälp måste de därför fråga någon annan om hjälp, möjligtvis en lärare. I så fall behöver läraren veta hur biblioteket fungerar. För att veta detta kan läraren trots allt haft viss kommunikation med skolbibliotekarien och på så sätt samarbetat till viss del. Skolbibliotekarien är i så fall inte endast en organisatör, utan en högre pedagogisk nivå (Kuhlthau, 2004).

6.1.4 Reflektion av urval och metod

Någonting annat som flera av informanterna talade om var att skolbiblioteken är integrerade folkbibliotek, nämligen en blandning av skol och folkbibliotek. Vit sade att skolbibliotekarien har två uppdrag, ett som folkbibliotekarie och ett som skolbibliotekarie. Det gäller även Bruns skolbibliotekarie som arbetar som folkbibliotekarie när denne inte är i skolan. Gul förklarade att biblioteket fyller två funktioner i och med att det är personer innanför och utanför skolan som får tillgång till det. Blå förklarade att biblioteket har öppet några timmar varje dag då endast skolan kan komma dit. Övriga tider är öppna för allmänheten och hen påpekar då att eleverna räknas dit. Under intervjuerna har vi vid behov påpekat att det är lärarnas tankar om just skolbibliotekarien som är av vikt, men vid vissa tillfällen kan informanterna ha missat eller glömt det och diskuterat bibliotekarier generellt. Till exempel började Svart beskriva en händelse då hen undervisade på folkbiblioteket och vi valde då att inte ha med detta i resultatet då det var i folkbibliotekskontext och således inte relevant för denna studie.

En annan problematik som har genomsyrat analysen är gränsdragningen mellan hur lärarna uppfattar skolbibliotekariernas arbete nu, samt hur de föreställde sig att skolbibliotekarien skulle kunna arbeta om denne hade mer tid eller om samarbetet var starkare mellan lärare och skolbibliotekarien. Tydliga skildringar mellan dessa har därför ämnats att göra av informanternas utsagor utav oss genom att separera skolbibliotekariernas uppfattade pedagogiska nivå, samt vilka möjligheter och svårigheter som de uppfattat kring samarbete. Däremot bör man understryka att lärarnas uppfattningar av skolbibliotekariers yrkesuppdrag och roll trots allt har undersökts, oavsett om de stämmer överens med verkligheten eller inte. Till exempel uppfattar vissa lärare att en del av skolbibliotekariers yrkesuppdrag är att ha en nära kontakt med eleverna, och då är det deras uppfattning oavsett om skolbibliotekarierna har tillräckligt med tid och resurser till det eller inte.

Majoriteten av informanterna bestod av språklärare, så som svensk, engelsk och spansklärare. Ett par av dem är även lärare i matematik och historia, samt att en lärare är musiklärare. Skolbibliotekariens arbete med språklig förmåga och läsning är något som språklärare också arbetar med och är således delar som de kan tänkas arbeta med tillsammans. Därför är det rimligt att dessa förmågor hos en skolbibliotekarie lyfts fram. Till exempel när Svart behövde hjälp av skolbibliotekarien med att hitta böcker på spanska, eller Blå som ville ha tips på förbjudna böcker. Däremot lyfter bland annat Brun och Gul att skolbibliotekarien skulle kunna bidra med elevernas informationssökning och MIK, även om det alltså inte sker nu.

6.1.5 Framtida samarbete

Syftet med denna studie har varit att undersöka högstadielärares förståelse av skolbibliotekariens yrkesuppdrag, samt möjligheter och svårigheter med deras samarbete. Under intervjuerna har vi märkt att vissa av deltagarna blivit mer medvetna om hur samarbetet skulle kunna gå till. Till exempel sade Gul att hen borde gå och prata med skolbibliotekarien efter intervjun kring ett arbete som eleverna gjorde om musikhistoria. Genom att tala om saker, så som hur samverkan kan gå till, kan man få en ökad förståelse för det enligt Chambers (2014) och på så sätt kan samarbetet bli bättre.

6.2 Slutsats

Syftet med denna kandidatuppsats har varit att fördjupa kunskapen om fem högstadielärares förståelse av skolbibliotekariens yrkesroll. Där har skolbibliotekariens arbete och kompetenser, samt de pedagogiska nivåerna innefattats. Skolbibliotekarier och lärares samarbete har också räknats in i yrkesrollen. Undersökningen har visat att informanternas förståelse är varierad och att det inte alltid är tydligt vad som ingår i skolbibliotekariens yrkesuppdrag respektive lärares. Den skulle däremot kunna sammanfattas som inriktad på skolbibliotekariens läsfrämjande arbete. Lärarna har även uttryckt social kompetens som centralt, speciellt vid samarbete. Svårigheten i samarbete ligger delvis i bristen på tid och resurser och där behöver tillgången förbättras. De är förutsättningar för att skolbibliotekarier ska kunna utöva sin yrkesroll så väl som möjligt, samt samarbeta med övrig skolpersonal- för elevernas bästa. Studiens två frågeställningar får i detta avsnitt kortfattade svar i form av uppsatsens slutsatser.

- Vilka pedagogiska nivåer kan anas hos skolbibliotekarierna utifrån lärarnas beskrivningar av deras arbete och kompetenser?

Enligt analysen av det Vit, Gul och Brun beskrivit kan skolbibliotekarierna tolkas som flera av nivåerna. På grund av brist på tid och resurser kan dock inte skolbibliotekarierna på Vit eller Guls skola liknas vid någon högre nivå än organisatör. Skolbibliotekarien på Bruns skola kan inte liknas vid någon högre nivå än föreläsare. Däremot beskrev informanterna en önskan om att skolbibliotekarien bland annat kom till klassrummen mer, eller att de samarbetade oftare. Om inte de pedagogiska nivåerna var hierarkiskt ordnade, skulle skolbibliotekariernas uppfattade nivåer kunnat tolkas mer flytande. Till exempel hade Guls skolbibliotekarie attribut av en högre nivå då Gul verkade se den som en partner, men eftersom den inte gav någon översikt över vad som finns i biblioteket och hur resurserna kan användas kan den inte tolkas som en

högre nivå än organisatör. Blå och Svart är de som enligt studiens tolkning uppfattar sina skolbibliotekarier som rådgivare. De passerar de övriga nivåerna, har god kontakt med lärarna och ses som partners med samma intressen.

- Vilka möjligheter och svårigheter kan anas för att uppnå en högre pedagogisk nivå?

Under intervjuerna berättade informanterna om faktorer som skulle kunna påverka samarbetet mellan skolbibliotekarier och lärare, och således skolbibliotekariers pedagogiska nivå. De delades upp i möjligheter och svårigheter kring samarbete. De faktorer som tolkats som möjligheter var bland annat skolbibliotekariernas arbete med språklig förmåga och läsfrämjande arbete. Även deras kompetenser inom MIK var centrala. Däremot skilde informanternas tankar åt kring huruvida skolbibliotekarier eller lärare kan arbeta med det. Denna oklara arbetsfördelning mellan professionerna kan således ses som en svårighet till samarbete.

6.3 Vidare forskning

Denna studie har haft ett fokus på högstadielärares förståelse av skolbibliotekaries yrkesuppdrag och vilka möjligheter och svårigheter som finns kring samarbete mellan dem. Liknande undersökningar skulle kunna studera andra yrkesgrupper på skolor, till exempel rektorer för ett huvudmanna-perspektiv. Elevers syn hade också varit intressant att ta del utav för en ökad förståelse av hur skolbibliotekarier kan stötta dem. Det finns även goda förutsättningar att utföra en liknande studie med andra metoder, till exempel genom att titta på arbetsannonser, biblioteksplaner eller skicka ut enkäter för fler informanter som kan ge ett generaliserbart resultat.

Litteraturförteckning

- American Association of School Librarians. (2009). *Empowering learners : guidelines for school library programs*.
- Baharuddin, M. F., Saad, M. M., & Hasnol, W. H. (2014). Collaboration of School Teachers and Teacher-Librarians: A Study of Teachers' Perceptions. *VISION 2020: SUSTAINABLE GROWTH, ECONOMIC DEVELOPMENT, AND GLOBAL COMPETITIVENESS, Vols 1-5*, ss. 32-37. doi:10.13140/RG.2.1.3456.4320
- Braun, V., & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: a practica guide*. SAGE Publications Ltd.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (upplaga 3 uppl.). (B. Nilsson, Övers.) Liber (Originalutgåvan publicerad 2016).
- Centerwall, U. (2019). Performing the school librarian: Using the Butlerian concept of performativity in the analysis of school librarian identities. *Journal of Librarianship and Information Science*, 51(1), ss. 137-149. <https://doi.org/10.1177/0961000616678308>
- Centerwall, U. (2022). Att ta plats och göra skillnad: skolbibliotekariepraktiker i framgångsrika verksamheter [Doktorsavhandling, Högskolan i Borås]. DiVA. Hämtat från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1644704/FULLTEXT01.pdf>
- Centerwall, U. (2024). In plain sight: School librarian practices within infrastructures for learning. *Journal of Librarianship and Information Science*, 56 (1), ss. 211-222. <https://doi.org/10.1177/09610006221140881>
- Centerwall, U., & Nolin, J. (2019). Using an infrastructure perspective to conceptualise the visibility of school libraries in Sweden. *Information Research*, 24 (3).
- Centerwall, U., Schultz Nybacka, P., & Ringbo, M. (2022). Skolbibliotek för demokrati, lärande och kultur. i R. Blomgren, K. Michnik, & J. Sundeen (Red.), *Biblioteksgeografien* (ss. 325-358). Studentlitteratur.
- Chambers, A. (2014). *Böcker inom och omkring oss*. Gilla Böcker.
- Dahlqvist, C. (2023). Cognitive and motivational qualities of task instruction: Cognitive appraisals and achievement emotions of Swedish primary teacher students. *The Journal of Academic Librarianship*, 49 (6), s. 102797. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2023.102797>
- Donaldson, K., Bonella, L., Becksford, L., Kubicki, J., & Parramore, S. (2022). Lisaising in the 221st Century: The Shifting Role of the Education Librarian. *Education Libraries*, 45 (1), ss. 1-31. <https://doi.org/10.26443/el.v45i1.370>
- Dotson, K., & Jones, J. (2007). Librarians and leadership: The change we seek. *School Libraries Worldwide*, 17(2), ss. 78-85. <https://doi.org/10.29173/slw6818>
- Elkins, A. J. (2018). Mind the Gaps: School Librarians' Job Descriptions and the Professional Standards for School Librarians in the United States. *School Libraries Worldwide*, 24 (1), ss. 87-98. doi:10.14265.24.1.006
- Golden, J. (2020). Teachers' Attitudes Toward Library Use. *School Libraries Worldwide*, 26 (1), ss. 13-30.
- Gärdén, C. (2017). *Skolbibliotekets roll för eleverns lärande*. Kungliga biblioteket.

- Hansson, J., Hedemark, Å., Kjellman, U., Lindberg, J., Nolin, J., Sundin, O., & Wisselgren, P. (2018). *Profession, Utbildning, Forskning*. Kungliga Biblioteket.
- Haycock, K. (2007). Collaboration: Critical Success Factors for Student Learning. *School Libraries Worldwide*, 13 (1), ss. 25-35.
- Haycock, K. (2011). Connecting British Columbia (Canada) School Libraries and Student Achievement: A Comparison of Higher and Lower Performing Schools with Similar Overall Funding. *School Libraries Worldwide*, 17 (1), s. 37.
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative health research*, 15 (9), ss. 1277-1288. doi:10.1177/1049732305276687
- Hunt, R., & Luetkehans, L. (2013). The Insider: School Librarians as Part of a Blended Professional Learning Community for Student Teacher Development in Technology Integration. *School Libraries Worldwide*, 19 (1), ss. 13-27. <https://doi.org/10.29173/slw6850>
- Kuhlthau, C. (2004). *Seeking meaning : a process approach to library and information services* (2nd ed. uppl.). Libraries Unlimited.
- Kulturdepartementet. (2022). Strategi för ett starkt biblioteksväsende (Nationell biblioteksstrategi). Regeringskansliet. Hämtat från https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/kulturdepartementet/biblioteksstrategi_k-dep_webb_220420.pdf
- Loh, C., Sundaray, S., Merga, M., & Gao, J. (2021). Principals and Teachers' Perspectives of Their School Libraries and Implications for School Library Policy. *Journal of Library Administration*, 61 (5), ss. 550-571. <https://doi.org/10.1080/01930826.2021.1924532>
- Luo, L., & Wildemuth, B. M. (2017). Semistructured Interviews. i B. M. Wildemuth (Ed), *Applications of social research methods to questions in information and library science* (Second edition uppl., ss. 248-257). Libraries Unlimited.
- McPherson, M. (2020). The Influence of Teacher Librarians' Personal At. *School Libraries Worldwide*, 26 (1), ss. 136-150. <http://costello.pub.hb.se/login?url=https://www.proquest.com/scholarly-journals/influence-teacher-librarians-personal-attributes/docview/2426213270/se-2>
- Patel, R., & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder : att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (Vol. (Femte upplagan)). Studentlitteratur.
- Prezyna, D., Garrison, M. J., Gold, C. P., & Lockte, H. A. (2017). Principal Leadership and Reading Specialist Role Understanding In the Era of Test-Based Accountability Policies. *International Journal of Education Policy and Leadership*, 12 (2). doi:10.22230/ijep.2017v12n2a686
- Reeves, R., Duffin, D., & Ziebarth-Bovill, J. (2024). Gauging growth in undergraduate informations literacy: A case study in library-faculty collaboration. *The Journal of Academic Librarianship*, 50 (6), s. 102968. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2024.102968>
- (SOU 2021:3). *Skolbibliotek för bildning och utbildning*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/01/sou-20213/>
- Skollag. (SFS 2010:800). Utbildningsdepartementet. Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/#K24

- Skolverket. (den 21 november 2024). *Ändringar i skollagen gällande skolbibliotek*. Hämtat från <https://www.skolverket.se/for-dig-som-.../skolbibliotekarie/andringar-i-skollagen-gallande-skolbibliotek-1-juli-2025>
- Stevenson, L. S. (2019). Professional roles of library media specialists: perspectives of administrators and library media specialists [Doktorsavhandling, Frostburg State University]. ProQuest. Hämtat från <https://www.proquest.com/docview/2178416186?accountid=9670&pq-origsite=primo&sourcetype=Dissertations%20&%20Theses>
- Stockham, M., & Collins, H. (2012). Information Literacy Skills for Preservice Teachers: Do They Transfer to K-12 Classrooms? *Education Libraries*, 35 (1-2), ss. 59-72. <https://doi.org/10.26443/el.v35i1-2.316>
- Sundin, O. (2018). Den pedagogiska bibliotekarien: Från källkritik till källtillit. i J. Hansson, & P. Wisselgren (Red.), *Bibliotekarier i teori och praktik* (ss. 103-123). BTJ Förlag.
- Universitets- och högskolerådet. (u.å.a). *Studera.nu*. Hämtat från Ämneslärare 7-9: <https://www.studera.nu/att-valja-utbildning/lararutbildningar/guiden/amneslarare-7-9/>
- Universitets- och högskolerådet. (u.å.b). *Studera.nu*. Hämtat från Grundlärare F-3: <https://www.studera.nu/att-valja-utbildning/lararutbildningar/guiden/grundlarare-f-3/>
- Universitets- och högskolerådet. (u.å.c). *Studera.nu*. Hämtat från Grundlärare 4-6: <https://www.studera.nu/att-valja-utbildning/lararutbildningar/guiden/grundlarare-4-6/>
- Wallén, G. (1996). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik* (2. uppl.). Studentlitteratur.
- Zhang, Y., & Wildemuth, B. M. (2022). Qualitative Analysis of Content. i B. M. Wildemuth (Ed), *Applications of Social Research Methods to Questions in Information and Library Science* (2nd Edition uppl., ss. 318-328). EBSCO Publishing.

Bilagor

1. Intervjuguide

Varför intervjun genomförs: Nya paragrafen i skollagen säger att ”huvudmän ska sträva efter att anställa personal som i första hand har en examen inom bibliotek och informationsvetenskap, eller i andra hand annan relevant akademisk utbildning”. Därför vill vi med vår studie fördjupa kunskapen om lärares förståelse av skolbibliotekariers yrkesuppdrag, samt undersöka deras inställning till den uppdaterade lagen kring bemanning av skolbibliotek.

Du har skrivit på en samtyckesblankett som innebär att du ger samtycke till att vi spelar in din röst och bild, men detta och ditt deltagande kan du när som helst dra tillbaka. Efter intervjun kommer vi att transkribera det ni sagt, samt analysera det. I studien kommer det inte framgå att det är ni som blivit intervjuade.

- Vilken typ av lärare är du?
  - Vilka ämnen undervisar du i?
  - Vilka årskurser undervisar du i?
- Finns det ett skolbibliotek på skolan du arbetar på?

Om ja dessa frågor:

- Kan du beskriva hur skolbiblioteket fungerar på er skola?
  - Vem arbetar där? (Bibliotekarie, lärare, övrig personal?)
  - Har du någon insyn i biblioteksarbetet?
- Nu skulle jag vilja prata lite om samarbete mellan skolbibliotekarier och lärare. Vad har du för tankar kring det?
  - Hur ser samarbetet ut i det ämne du undervisar i?
  - Hur hjälper en skolbibliotekarie dig i din undervisning?

Om nej denna fråga:

- Nu skulle jag vilja prata lite om samarbete mellan skolbibliotekarier och lärare. Vad har du för tankar kring det?
  - Hur kan ni samarbeta?
  - Hur skulle en skolbibliotekarie kunna hjälpa dig i din undervisning?

Fortsätt här för ja och nej:

- Hur tänker du att en skolbibliotekarie kan arbeta med elever?
  - I klassrummet?
  - I skolarbetet?
  - I biblioteket?
  - (Om skolbibliotek) Vid vilka tillfällen sker det?
  - (Om skolbibliotek) Hur ofta sker det?
- Hur skulle du beskriva skolbibliotekariens roll?

- Vilka kompetenser anser du är viktiga för en skolbibliotekarie att ha?
  - Kan du beskriva hur skolbibliotekarien jobbar med böcker på skolbiblioteket?
  - Kan du beskriva hur en skolbibliotekarie kan arbeta med språklig förmåga?
  - Kan du beskriva hur en skolbibliotekarie kan arbeta med digital kompetens?
  - Vilken är skolbibliotekets viktigaste funktion tycker du?
  - Känner du till lagändringarna angående bemannade skolbibliotek?
- Ifall de inte vet: (24 d § /Träder i kraft I:2025-07-01/ Skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att ändamålen med skolbibliotek uppnås. Varje huvudman ska sträva efter att för skolbiblioteksverksamheten anställa personal som i första hand har en examen från en högskoleutbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand en examen från en annan relevant högskoleutbildning. Lag (2024:1072)).
- Hur tror du det kommer påverka skolans verksamhet?
    - (Om inget bibliotek:) Som att skolan får ett bibliotek?
    - (Om ingen utbildad bibliotekarie:) Eller en utbildad bibliotekarie?
    - (Om relevant:) Hur tror du det kommer påverka samarbetet?
  - Finns det något mer du vill tillägga?

2. Missivbrev

Hej!

Vi är två studenter som skriver Kandidatuppsats inom Bibliotek och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås. Syftet med vår studie är att fördjupa kunskapen om lärares förståelse av skolbibliotekaries yrkesuppdrag, samt undersöka deras inställning till den uppdaterade lagen kring bemanning av skolbibliotek. Detta skall göras i förhoppning om en ökad förståelse för skolbibliotekariers arbete och ett förbättrat samarbete mellan dem och lärare. Datasamlingen kommer ske genom intervjuer av ämneslärare i årskurs 7–9. Vi hoppas därför att du vill delta i vår studie. Intervjuerna påbörjas vecka 12 och beräknas ta ca 45 min. Intervjuerna sker digitalt via Zoom och kommer spelas in för att sedan kunna transkriberas. Resultatet av studien kommer att sammanställas i oidentifierad form och presenteras så att inga uppgifter kan spåras till dig. Du bestämmer själv om du vill delta i studien. Det är helt frivilligt att lämna samtycke, och du kan när som helst ta tillbaka ett lämnat samtycke. Dina uppgifter kommer då inte att användas mera. Hör av dig till oss om du är intresserad, så berättar vi mer.

Med vänliga hälsningar

Josefine Svensson & Franciska Off

Kontakta oss: S2206634@student.hb.se & S2205412@student.hb.se

3. Facebook-meddelande

Hej!

Vi är två studenter som skriver Kandidatuppsats inom Bibliotek och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås. Vi letar nu efter ämneslärare årskurs 7-9 som vill vara med på intervjuer!

Syftet med vår studie är att fördjupa kunskapen om lärares förståelse av skolbibliotekariers yrkesuppdrag, samt undersöka deras inställning till den uppdaterade lagen kring bemanning av skolbibliotek. Detta skall göras i förhoppning om en ökad förståelse för skolbibliotekariers arbete och ett förbättrat samarbete mellan dem och lärare.

Hör gärna av er om ni är intresserade och vill ha mer info!

Via Facebook/messenger eller mail [mailadress]

4. Samtyckesblankett

HÖGSKOLAN I BORÅS

Akademien för bibliotek, information,
pedagogik och IT; Sektionen för biblioteks-
och informationsvetenskap

Datum 2025-03-19

Franciska Off & Josefine Svensson

Samtycke till insamling och behandling av uppgifter om dig

Som en del av kursen Kandidatuppsatskurs vid Högskolan i Borås utför vi en studie med syftet att fördjupa kunskapen om lärares förståelse av skolbibliotekariers kompetenser, samt deras inställning till den uppdaterade lagen kring bemanning av skolbibliotek.

Vi som utför studien skulle vilja att du lämnar vissa uppgifter om dig själv, närmare bestämt röstupptagning och bildinspelning vid intervju.

Uppgifterna kommer att användas för att utvärdera och få en ökad förståelse för skolbibliotekariers arbete och ett förbättrat samarbete mellan dem och lärare.

Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig för behandlingen, som sker med stöd av artikel 6.1 (a) i dataskyddsförordningen (samtycke).

Uppgifterna kommer att användas av oss samt vara tillgängliga för lärarna på den aktuella kursen och centrala administratörer vid högskolan. Uppgifterna kan dock vara att betrakta som allmänna handlingar som kan komma att lämnas ut i det fall någon begär det i enlighet med offentlighetsprincipen.

Uppgifterna kommer att lagras inom EU/EES eller tredje land som EU-kommissionen beslutat har en skyddsnivå som är adekvat, dvs. tillräckligt hög enligt dataskyddsförordningen. Uppgifterna kommer att raderas när de inte längre är nödvändiga.

Resultatet av studien kommer att sammanställas i avidentifierad form och presenteras så att inga uppgifter kan spåras till dig.

Du bestämmer själv om du vill delta i studien. Det är helt frivilligt att lämna samtycke, och du kan när som helst ta tillbaka ett lämnat samtycke. Dina uppgifter kommer då inte att användas mera. På grund av lagkrav kan högskolan dock vara förhindrade att omedelbart ta bort uppgifterna.

Jag samtycker till att uppgifter om mig samlas in och behandlas enligt ovan.

Underskrift

Namnförtydligande

Ort och datum

Information om behandlingen av personuppgifter

Din personliga integritet är viktig för oss på Högskolan i Borås. Därför är vi angelägna om att all behandling av personuppgifter sker på ett korrekt och säkert sätt i överensstämmelse med gällande lagar och förordningar. Högskolan följer bland annat dataskyddsförordningen, mer känd som GDPR.

Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig för all behandling av personuppgifter inom högskolans verksamhet. Om du har några frågor kring hur dina personuppgifter behandlas kan du läsa mer om hur högskolan behandlar personuppgifter på vår webbplats, <http://www.hb.se/dataskydd>. Du är också välkommen att kontakta ansvarig för den aktuella kursen med frågor.

Dina rättigheter

- Högskolan är öppen med hur vi behandlar dina personuppgifter. Om du vill veta vilka personuppgifter som vi behandlar om dig kan du kostnadsfritt en gång per år begära ett utdrag med information om detta (ett så kallat registerutdrag). För att beställa ett registerutdrag kan du använda blanketten för begäran om registerutdrag på högskolans webbplats, <http://www.hb.se/dataskydd>.
- Om du lämnar samtycke (godkännande) till behandling av dina personuppgifter kan du när som helst ta tillbaka samtycket. Vi kommer då inte att fortsätta att behandla dina personuppgifter. Uppgifter som har offentliggjorts påverkas däremot i regel inte av ett återkallat samtycke. På grund av lagkrav kan vi även vara förhindrade att omedelbart radera uppgifterna.

- Du har rätt att inte bli föremål för automatiserat beslutsfattande, inklusive profilering, dvs. beslut som fattas på teknisk väg utan mänsklig inblandning. Högskolan fattar inte sådana beslut.
- Du har rätt att få behandlingen av dina personuppgifter begränsad.
- Du har rätt att få dina personuppgifter ändrade eller kompletterade om de skulle visa sig vara felaktiga eller ofullständiga.
- Du har rätt att i vissa fall få dina personuppgifter raderade.
- Du har rätt att få dina personuppgifter i ett allmänt använt format för att överföra dessa till en annan personuppgiftsansvarig.
- Du har rätt att klaga på högskolans behandling av dina personuppgifter till Integritetsskyddsmyndigheten, som är tillsynsmyndighet.

Kontakta oss

Personuppgiftsansvarig

Högskolan i Borås

501 90 BORÅS

Tel. 033-435 40 00

E-post: registrator@hb.se

Org.nr: 202100-3138

Dataskyddsbud

Åsa Dryselius

E-post: dataskydd@hb.se